

TRANSILVANIA.

Fóia Asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu.

Acésta fóia are câte 2 cóle pe luna si costa 3 florini val. austr., pentru cei ce nu sunt membrii asociatiunei.

Pentru strainatate 9 franci (lei noi) cu porto postei.

Abonamentul se face numai pe câte 1 anu intregu.

Se abonédia la Comitétulu Asociatiunei in Sibiu, séu prin posta séu prin domnii colectori.

Sumariu: Agricultur'a la Romani cu tóte ramurele sale dupa Columella. Introductiune. — Alte documente istorice relative la istori'a romaniloru. — Carti intrate la concursu pentru premiile academiei romane pe anulu 1886. — Descrescerea poporatiunei române mai alesu in Moldov'a. — Opiniune motivata a subscrisului relativa la planulu de invetiamentu pentru scól'a de fetitie cu internatu a asociatiunei transilvane etc. — Procese verbale ale comitetului asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporului roman luate in siedintiele dela 11, 13 si 16 Februarie n. 1886. — Bibliografie. — Concursu. — Cól'a de prenumeratiune.

Agricultur'a la Romani cu tóte ramurele sale dupa Columella.

Introductiune.

Nu credu cá'mi va numí cineva in dilele nóstre unu singuru statu in Europ'a, despre care se se póta dice cu temeiu, cá class'a cea mai numerosa a locuitoriloru, adeca poporatiunea rurala, proprietarii mici de pamentu aru fi cátu de puçinu indestulati cu starea loru. Regul'a generala este pentru acésta classa de ómeni lips'a si saraci'a, éra indestularea este numai esceptiune. Causule lipsei si saraciei sunt multe si mari, éra nu numai un'a si doue, precumu le place se créda unii si altii. In multe tieri locuitorii au se lupte greu cu clim'a si cu calitatea rea a paméntului ce cultiva ei; in altele si mai multe densi sunt asupriti prin legi afurisite, facute de legislatori sau prosti ignoranti, sau egoisti, ómeni fara sufletu si consciintia; mai in tóte insa locuitorii rurali suferé mai greu dela grós'a loru nesciintia.

Unele sau altele, ori si tóte acestea rele au domnitu la popóra pretotindenii si in tóte timpurile. Urmarea a fostu, mai este si astadi in mai multe tieri: lupt'a intre diverse classe de locuitori, certe agrarie cá cele din Irlandi'a, resbóie civili cá cele din Franci'a si Spani'a, migratiuni cá cele din Germani'a, tñuturi intregi prefacute in deserturi, in pustietati ca in Turci'a, bóle omoritóre cá malari'a si pellagr'a in Itali'a si in o parte a Romaniei, fómete precum se intempla uneori chiaru si in Ungari'a, Transilvani'a, Galiti'a, scurtu, o stare de barbaria rusinósá, devastatiune, despoporare.

Dela 1850 incóce fostulu gubernu austriacu pana la 1866/7 reflectându la prefacerile raporturiloru agrarie prin desfiintierea iobagiei si a mai multoru legi feudalistice, omoritórie de agricultura, s'a incercatu cá se asigure dupa putintia prin alte legi fructele muncii lo-

citoriloru, éra prin altele cá se'i indrepte la o cultivare mai rationala. Dela dualismu incóce au emanatu alte si alte legi agrarie ungueresci; nu scimu inse cum se intempla si de unde vine, cá chiaru si o parte mare din legislatori sau adeca proprietari mari si mijlocii nu mai au incátrau, o marturisescu ei insii in adunari si in press'a periodica a tieriei, cá agricultur'a in acestea tieri suferé infricosiatu, cá poporatiunea rurala este multu mai saraca decátu sub austriaci si cá ea emigra cu diecile de mii.

Am disu mai in susu, cá rele agrarie au domnitu in tóte timpurile; aici adaogemu, cá acelea au domnitu si in imperiulu de odinióra alu Romei, chiaru si in Itali'a, unde certele agrarie au duratu vécuri intregi mai virtosu din caus'a unei classe de ómeni, a caroru lacomia si rapacitate nu cunoscea nici o mesura, pana cându lumea ajunsé la cunoscut'a sententia: Latifundia Italiam perdiderunt, adeca tocma precumu vedemu cá e astadi in Angli'a si precumu se incérca unii cá se se accapere si in tierile nóstre de teritoriulu intregu alu tieriei, concentrandu tóta proprietatea lui numai in manile a catorva mii de familii.

Dara scopulu nostru nu póte fi la locul acesta cá se discutamu partea politica a cestiunei, ci cu totulu altulu: se cercetamu adeca, pana in ce mesura saraci'a poporatiunei rurale vine dela nesciinti'a ei, care de si este mai preste totu fórté muncitóre, laboriósá, in parte mare si crutiatóre, totusi numai cu greutate nespusa é in stare se adaoge câte ceva la averea sa.

Se dice anume despre poporulu nostru alu Romaniloru, cá elu nu scie alta economia decátu pe cea primitiva, pe care o cunoscusera primele colonii aduse in Daci'a din Itali'a si din alte tieri meridionali colonisate tare cu elemente latine multu inainte de epoc'a imperatoriloru. Pentrucá cineva se aiba curagiulu de a sustiné o tesa cá acésta, se cere cá mai antaiu se cu-

nósca tóte scrierile classice latinesci despre agricultur'a din Itali'a, apoi se fia facutu si unu studiu aprofundatu, practic si comparativu între clim'a si solul alu Italiei dela unu capetaiu pâna la altulu, precumu alu tieriloru locuite de romani; in fine se vedea totuodata, cu câtu cultiva mai bine sau mai reu pamentulu si vitele domestice alté popóra, sau conlocuitórie, sau vecine cu romanii, precumu magiari, sasi, svabi, serbi, ruteni, slovaci, bulgari; éra daca altij ilu cultiva cumva mai bine, pe ce cale, prin care ajutoriu au ajunsu ei la o perfectiune mai mare.

Pâna cându vomu fi fericiti cá se vedemu publicându-se in limb'a nóstra unu studiu ca acestu adumbritu acilea, noi aflaramu de bine a scóte in acestu organu alu asociatiunei nóstre câteva invetiaturi din opulu scriitoriuului classicu L. Iunius Moderatus Columella, nascutu in Spani'a din parinti patriciani bogati, dara venindu la Rom'a unde fusese aplicatu in functiuni de frunte, isi cumparase in dilele imperatului Claudiu dominii mari in Itali'a, care se cultivau sub priveghia-rea sa imediata; elu prin urmare au avutu ocaziune pe dieci de ani inainte de a 'si castigá esperientia si pracsá fórte mare in tóte ramurile agricultur'eii cunoscute inainte de acésta cu aprópe doue mii de ani in Itali'a. Acelu Columella a si scrisu mai multe tractate despre agricultura in stilu frumos si usioru, éra pe aceleasi le-a dedicatu lui Publius Silvinus barbatu consularu de mare auctoritate, totu economu bunu cá si Columella. Mai multe din scrierile acestui patricianu au peritu cu totulu, dara din câte au remasu suntemu in stare se cunóscemu bine modulu cum se portase economi'a rurala in Itali'a, sau incai cum credeau acesti doi mari economi, cá trebue sè se pórté cu folosu bunu. In acelasi timpu vomu da preste multe mesuri intiepte economice, care se potu aplicá si pâna in diu'a de astadi nu numai in Itali'a, ci si pe la noi. Vomu aflá érași altele cunoscute si poporului nostru si aplicate in economi'a sa, éra unele invetiaturi de ale lui Columella citindu-le pare cá ai audí vorbindu'ti vreunulu dintre economii cei mai luminati si mai practici din dilele nóstre, care ar meritá cá se'lu asculte dintru odata câte diece mii de locuitori dela sate, proprietari mici si mari fara multa alegere. In fine importanti'a cea mare ce o dà patricianulu si marele proprietariu L. I. M. Columella cultivarei paméntului si preste totu la tóte ramurile agricultur'eii, ne stórcé respectulu supremu si ne face se respingemu cu urgia aroganti'a unoru classe de ómeni dedati a'si bate jocu de poporatiunea rurala, cum si a o maltractá si impilá. Dreptu cá Columella arata multa neincredere câtra unii servitori dela economi'a sa, dara acésta neincredere se esplica usioru din natur'a sierbitutiei antice, cá si din natur'a iobagiei din vécurile feudalismului; pentrucá ce iubire putea se simtia sierbulu (sclavulu) vechiu si iobagiulu mai modernu câtra proprietatea altora, cându loru le erá opritu prin lege cá se aiba macaru unu palmacu de pamentu, de care se póta dice cá este proprietatea loru cu dreptu de motenire.

Dupa acestea se vedemu ce ne invétia classiculu agronomu Columella.

Din cartea 1 a lui Columella.

In acésta carte agronomulu din Rom'a permite indata la inceputu, cá elu aude fórte adesea pe cei mai de frunte membrii ai statului dicéndu, si anume unii, ca agrii nu mai sunt productivi cá odinióra; altii voru a sci cá clim'a tieriei s'a schimbatu spre reu si strica fructelorú; unii érași voindu se fia mai indulgenti câtra pamentu si ceriu, adaoga cu bunavointia, cá uitate, au fostu cátiva ani fórte manosi, prin urmare pamentulu a obositu si nu mai póte produce atâtea fructe bune si multe cá odinióra. Columella sustine, cá tóte acestea sunt numai vorbe góle, care nu merita se fia luáte in nici-o consideratiune, cá-ci dupa dènsulu nu este permisu ómeniloru cu minte sanetósa cá se cugete despre pamentu cá despre unu omu bolnavu, respective despre o femeia betràna (stérpa), pentrucá Ddieu (dupa Columella („primus ille mundi Genitor“) a dotatu pamentulu cu fecunditate (rodnicie) necurmata, cu tineretie dumnedieesci si eterne; de aceea pamentulu se numesce parintele comunu alu tuturoru, care a generatu, a produsu tóte si totudeauna, pentrucá pamentulu nu inbetranesce cá ómenii. Din acestea apoi agronomulu patricianu inchiaie, cá daca agricultur'a nu mai arunca folóse cá odinióra, nu este de vina clim'a, ci sunt de vina proprietarii, cari incedu cultur'a pamentului la sierbii cei mai de nimicu, cari o tractédia ca nisce hoheri (velut carnifices). De aceea Columella nu se póte mirá de ajunsu, cum potu lasa proprietarii cultur'a pamentului aprópe numai in grij'a ómeniloru simpli, prosti si adesea blastemati. Nici-o alta profesiune sau meseria omenésca nu face cá proprietarii de pamentu. Celu ce voie-sce sè se faca oratoru bunu, isi cauta profesori din cei mai renumiti; totu asia facu si cei ce invétia musica; cei cari voru se zidéscá, cauta architecti si maiestrii de frunte; proprietarii de corabii aplica capitani si cãrmaci renumiti; comand'a óstei se dà la oficiarii cei mai geniali; ómenii amici ai filosofiei si intielepciunei alérga la filosofii cei mai intielepti (coetus sapientium). Numai cultivarea pamentului, agricultur'a, care din natur'a sa stà fara indoiéla fórte aprópe de intielepciune, de filosofia si este óresicum consangén'a ei, nu are nici invetiacei, nici dascali, profesori, maiestrii. Am cunoscutu, dice Columella, scóle de retori, de geometrii, de musicanti, si ce m'a pusu la mirare si mai mare, vedu officine in care se invétia meseriile cele mai gretióse si despretiuite, cum sunt cele de bucatarii, unde se deprindu in gatirea bucatelor de luxu, si cum sunt barbierii etc., tóte isi au maiestrii si invetiatorii loru. Numai doctori si invetiacei de agricultura n'am cunoscutu si n'am vediu. Odinióra parintii si strabunii nostri n'au cunoscutu atâtea profesiuni si maiestrii, statulu inse a potutu fi si fara de acelea fericitu, ar mai potea fi si pe viitoriu. Este inse prea invederatu, cá fara agricultori omenimea nu póte se existe, pentrucá 'iar lipsi nutrementulu si imbracamintea. Cu atátu este mai de mi-

ratu, că acuma tocma agricultur'a este mai puçinu considerata.

Se pare dupa Columella, că ómeniloru le mai place se'si cástige pânea de tóte dilele prin arme in resbóie, cu versari de sange, omoruri, predi, devastatiuni din care se inavutiescu. Alti au passiune pe corabiere, că se se arunce in voi'a venturiloru si a valuriloru marei, alergându cá paserile dintr'o tíera in alt'a spre a incarca si aduce avutii. Unii érași castiga prin usuraria spurcata, pe care o blastema chiaru si acei ce voru se se ajute cu bani luati inprumutu dela usurari. Sunt érași ómeni cari cerca a se inavuti prin purtari de procese strimbe; éra acestu soi de cástigu Columella ilu numesce studiu alu caniloru latratori si castigu de banditi privilegiati a spolia pe ómeni pe la tribunale (in ipso foro latrocinium). Elu mai numesce unu mijlocu scárnavu de cástigu, adeca pe alu lingusitoriloru, cari in capitale cá Rom'a alérga tóta diu'a pe la cei mari, cá se le duca sciri fabulóse si cornurate, se faca intrige, se mijlocésca denumiri in functiuni, casatorii s. a.

In comparatiune cu tóte profesiunile si mijlócele de castiguri cea mai nobila este agricultur'a si venitulú trasu din acésta e celu mai bine meritatu, inca si mai siguru tocma si in casulu cându agricultur'a se pórtá totu de ómeni ignoranti, inse sub nemijlocit'a priveghiare a proprietariloru, mai alesu daca punu si acestia mán'a pe câte ceva. Ací apoi Columella muștra aspru pe contimporanii sei proprietari, pentrucá nici nu'si vedu ei insii in persóna de economi'a loru, nici nu aplica la ea celu puçinu ómeni, de si ignoranti, dara cari au tóta bunavointi'a de a invetia ceea ce nu sciú, ci in locu de a insarciná cu economi'a câte unu saténu fruntasiu, practicú, deprinsu la lucru, ei trimitu de provisoru séu intendanti la mosii dintre argati si din alti curteni, cari cunoscu agricultur'a pre câtu cunoscu orbii colorile, ómeni lipsiti de puteri, nededati la munca; éra alti trimitu la mosii pe unii comercianti scapatati de pe la cetati mari, cari asemenea nu pricepu nimicu din sciinti'a agricultur'e. Védiendu eú unele cá acestea, continua Columella, si considerându câtu de multu este parasita la noi agricultur'a, me temu cá nu cumva máne poimáne acésta ocupatiune se se para ómeniloru fruntasi cá una de care ar trebui se ne fie rusine, cá si cum ea ar fi criminala si neonesta.

Adeca intocma precum cugeta si in dilele nóstre o multime mare de coconasi, Don Juani, berbani sfarmatori de pavagiu, ómeni Perde-vara de pre la cetati, cá totu atáti frántori ai societatiei omenesci, caroru le place se se ingrasie totu numai din labórea si sudórea altora.

Se ascultamu inse si mai departe totu pe Columella, carele dupace se provóca la marturiile mai multoru scripatori multu mai vechi decâtu elu, constata din aceia, cá strabunii loru in Rom'a cultur'a pamentului o considerau de ocupatiune nobila si gloriósa, éra acésta disa a sa o ilustra cu câteva exemple. Asia:

Quintius Cincinnatus a fostu chiepmatu din campu, dela aratru la dictatura si la comand'a trupelor

cá se scape din strimtórea de mórte si rusine pe consulu si pe legiunile impresurate de vrajmasi; éra dupace batú si luà la fuga rusinósa pe acestia, depunendu comand'a si dictatur'a înainte de terminu, se întórse inte la economi'a sa, care statea numai din patru agri re-masi lui hereditate dela parinti si la boii cu cari le cultivá elu insusi pe acelea.

C. Fabritius si Curius Dentatus, dintre cari acela gonise pe regele Pyrrhus din Itali'a, éra cesta in-franese pe Sabini, dupa ce li s'au datu cá respata a eroismului loru câte siepte jugere de pamentú, depunendu armele au apucatu córnelé plugului, cá se cultivé acelu pamentu pe carelu cástigasera in lupte crunte cu pericó-lulu vietiei loru.

Columella dice cá ar fi in stare se mai numere o multime mare de alti romani cari au urmatu totu cá cei trei numiti mai in susu, dara nu voiesce se fie prea lungu la vorba; adaoge numai, cá odinióra a fostu considerati de cei mai buni cetatieni adeca patrioti aceia, cari au sciutu a si apara cu armele a si cultiva ei insii pamentulu patriei loru.

Cu totulu din contra se intemplá in dilele lui Columella, pre cându locuitorii desfrenati ai cetatiloru despretiuiá datinele vechi si viéti'a de barbati intregi si vigorosi. Ací apoi elu se provóca si la marturi'a lui Marcus Varro, care scrise cá inca inainte de periodulu imperatoriloru, pe timpulu republicei parintii de famílii incepusera a parasí cósa si aratru (falce et aratro relictis), a se mutá in cetati si a se inchide intre murii loru, unde alérga mai cu placere la circu si la teatrú decâtu a'si vedé de economia, a se desfatá in gesticulatiuni femeiesci ale unoru barbati cari isi batjocorescu sexulu, a perde nopti intregi in desfrenari, in jocuri si betii, a dormi tóta diu'a, in câtu nu vedu sórele nici resarindu nici apunendu. De aici apoi atáti juni lipsiti de orice vigóre, hecticosi, palidi, sau cum dice romanulu de acuma, „cari pórtá coliv'a in peptu“ sau „cari sunt suflete caletórie“, sau cum le dice Columella: Corpuri scurse si destramate, in câtu ti se pare cá mórtea nu mai are ce se schimbe in trensele „nam sic juvenum corpora fluxa et resoluta sunt, ut nihil mors mutatura videatur.“

Dupace Columella mai dá contimpuraniloru sei o lectiune sanetósa asupra vietiei loru desfrenate, inaltu agricultur'a preste cele mai multe profesiuni omenesci, si ne mai spune, cá patricianii Romei petreceau regulatu câte optu dile pe la mosiile loru, éra a nóu'a di se facea téguru in cetate, buna-óra cá in dilele nóstre tégurile de septemána sau cum le dicu in Ardélu, di de marturi'a. Totu pe a nóu'a di erau convocati si senatorii in consiliu dela câmpu, dela tíera, spre care scopu era organizatu in adinsu unu servitiu sub nume de Viatores, adeca caletori, cari mergéu pe la tóte mosiile sau satele, cá se invite pe barbati de statu ocupati necurmatu cu agricultur'a, éra nu cá sub imperatori cu blas-tematiile din capitala. Dupá acestea mai muștrându odata pe cei cari tinu cá agricultur'a ar fi ocupatiune

depositoré si necurata, Columella sustine cu totu drep-tulu, cà elu agricultur'a pe langa ce aceea este fórte nobila, o are totu-odata de o sciintia atátu de profunda, vasta, adeca intinsa, in càtu se teme cà nu va ajunge se aiba o viétia asia de lunga, cà se petrun-da in tóte ramurile si misteriile aceleia si se le descrie pe tóte dupa dorinti'a sa. Cà-ci adeca celu ce voiesce se fie perfectu in agricultura, trebue se fia adapatu bine in sciintiele naturali, se cunósca insusirile fie-carei parti de hotaru, se fie cu tóta luarea aminte la schimbarea tim-pului in cele patru anotimpuri, sau cu terminulu mo-dernu, se fie si meteorologu. In fie-care agru se cu-nósca natur'a paméntului, cà-ci alt'a este a paméntului negru cá celu din Campani'a, de care difere multu pa-méntulu grasu rosieticu, éra in Afric'a nasipulu putredu este mai fertilu decátu ori-care altulu. Mai departe se cunósca diferenti'a intre coline (déluri mici), locu siesu, locu paduretiu, locu secetosu si altulu umedu. Totu asia se cunósca cele mai variate calitati ale pomiloru pe carii voiesce se'i cultivate, cum si ale vitieloru de viia. Cu atátu mai multu se ingrijésca si de alegerea viteloru domestice, dupa rass'a si alte insusiri ale loru.

Columella pune si elu temeiu mare pe economi'a de vite, si sustine firesce, cà fie-care vita, calu, bou, oie, capra, porcu etc. cere alta ingrijire, nu numai dupa speci'a, dara si dupa provenienti'a sau se dicemu patri'a loru; cà-ci de exemplu oile ceru o tractare fórte diferenta, dupa cum se aducu din o tíera sau din alt'a. Intocma asia este si cu paserile de casa, numite pe la noi cu ter-minu genericu óra si galitie.

Dupa acestea invetiaturi generali vomu scóte câte ceva si din cele speciali agronomice ale lui Columella, carele pe lângá studiulu propriu se provóca si la au-toritatea celoru mai renumiti agronomi elini si latini din stravechime, precum au fostu de exemplu Metonu, Euxódos, Triptolemos, Aristeos, — Tremellius, Saserna, Stolo, totu barbati cari au tinutu agricultur'a in cea mai mare onóre, au studiatu si s'au incercatu a desco-perí pre càtu póte mintea omenésca mai multe legi ale naturei, pe care agricultorii au se le respecte, daca vo-iescu se védia folosu dupa lucrulu loru.

In capu I alu cartiei sale Columella cere dela fiitoriulu economu trei conditiuni: se fia cu minte destépta cá se scia ce voiesce; se aiba bani sau cum se dice in dilele nóstre fundus instructus; in fine i se cere si o vointia tare de a lucra, sau cum a disu Tremellius, se scia, se voiesca, se póta. Unu economu fára acestea trei conditiuni inplinite póte se pérda fórte multu, se càstige prea puçinu sau tocma nimicu. De aceea Colu-mella recomanda economiloru incepetori, cá se se con-sulte desu si se tína conferentie cu cei mai buni eco-nomi de prin pregiuru, se si citésca scriptele agrono-miloru vechi, cá se invetie din ele si se aplice invetia-turile loru dupa inpregiurari si dupa cum cere natur'a paméntului pe care'lu cultiva dènsii.

Au nu totu acestea invetiaturi se potu da si in véculu nostru la toti economii Europei?

In capu II auctorulu cere, cá mosii'a pe care vo-iesci se o ai si se o cultivi, se fia situata aprópe de lo-cuinti'a ta, sau ceea ce este totu atàta, se locuesci tu aprópe de ea, cá se o poti visita desu si pre càtu nu ai fi in stare se esi mai de multe ori la ea, lucratorii tei sau cum diceau Romanii „famili'a ta“ se te astepte si se se téma ca vei da pe neasteptate preste dènsii. Tu inse pre càtu iti permitu alte ocupatiuni, daca le ai, se petreci mai multu totu la economi'a ta, dara nu nu-mai cá in preambulare si de distractiune, ci se alergi in tóte partile mosiei, se cauti dupa toti agri care cum este cultivatu, se cerci natur'a paméntului si calitatile tótororu producteloru; se asculti mustrea lui Cato, care dicea cà celu mai mare blastemu cade preste acea mosiia, alu carei domu astépta se'i spuna provisorulu, economulu seu (lat. Villicus), care agru cum se'lu lucre si in care ce se semene.

In càtu pentru calitatea mosiei pe care ai voi se o cumperi, Columella pune conditiuni care sunt aprópe de mintea ori carui omu ce nu ambla cu capulu in sacu. Se iai mosiia in clima sanetósa, cu pamèntu grasu, in care se ai siesuri invrestate cu coline (zapode) ple-cate sau spre resaritu sau spre miédiadi, càtu cultivate càtu paduretie si mai selbatice, cá se faci din ele ce vei voi tu. Se fii daca se póte aprópe de mare sau de riu navigabile pe unde este comerciu. Se tréca vreunu riu-letiu preste mosiia. Edificiile economice se le pui pe unu locu mai ridicatu, de unde se poti arunca ochii in tóte partile ei. In acésta privintia anevoiia se potu nemeri la unu locu tóte conditiunile; tu se te silesi cá se affi mosiia la care se implinescu pre càtu se póte mai multe din acelea.

Multi din lectorii nostrii voru fi observatu, ca in epoc'a nóstra cu ocaziunea comassariloru si segregariloru o parte dintre proprietarii mai luminati, cari au cunos-cutu nu numai invetiaturile lui Columella, ci si ale agro-nomiei moderne, au urmatu in tocma, cà prin a loru influintia li s'a mesuratu si separatú partea cea mai bine conditionata din hotarale comuneloru, éra acésta favóre au se o multiamésca nu atátu sciintiei loru, càtu mai virtosu grósei nesciintie a locuitoriloru din preuna cu toti carturarii loru.

In capu III. agronomulu nostru se provóca éra si la marele Porcius Cato, care pentru mosii cere dóue conditiuni principali si essentiali: clima sanetósa si fertilitatea paméntului. Cato declara de nebunu (mente esse captum) care merita se'lu inchidi, daca ci-neva nu observa acestea doue conditiuni. Mosii'a situata la locuri cu aeru stricatu, baltóse, puturóse este buna de a bolnavi pe ómeni, a le distruge puterile si a le scurta viétia, Mosii'a stérpa este saraci'a sigura.

Totu Cato mai cere alte trei conditiuni de a dot'a ordine pentru mosii: drumuri bine asternute, apa lim-pede si de ajunsu, vecinu bunu. Acestea conditiuni se intielegu éra si de sine; cu tóte acestea, încátu pentru drumuri au trecutú multe sute de ani preste tíerile Pa-noniei, Daciei, Illiriei sau Turciei europene, in care nici

gubernelle, nici locuitorii n'au cunoscutu intru nimicu importantia drumurilor asternute, ba le-au parasitu si in parte distrusu pe cele minunate remase dela Romani. In catu pentru apa, sunt parti intregi de tieri, in care se mai bea si pana in ziua de astadi apa necurata, putreda, inputita, si lucru de necredutu, de pre mortatiuni ingropate cu sutele in timpul de cium'a vitelor. Adevrata nota caracteristica a barbariei celei mai umilitorie.

In catu pentru vecinii mosiei tale, Cato si Columella fi asemenea pe cei rei cu pestilentia si recomanda ca pre catu numai se pote, se te feresci de cei blastemati, cari sunt, gat'a se'ti faca o multime de neplaceri si daune, incatu mai la urma esci silitu se'ti vindi mosii'a ca se scapi de blastematiile lor. De aceea inainte de a cumpara, se te informedi de ajunsu si despre caracterulu si impregiurarile vecinilor.

In capu IV. Columella urmandu pe agronomii Caesoniu si erasi pe Cato recomanda doritoriloru de a cumpara mosii, ca inainte de a inchiaie contractu se merga mai de multeori la faci'a locului, era nu numai odata, ca se nu fie insielati, se ia in ochi tote calitatile bune si rele; cu o singura vedere s'au pacalitu multi. Se ia yreodata cu sine si pe matrón'a casei, buna-óra pe nevasta sa, din cauza ca seculu femeiescu fiindu mai simitoriu din natur'a sa, femeia observa mai alesu la locuinte multe scaderi, pe care barbatii le trecu cu vederea. Locuintia se fie situata in partea cea mai sanetosa a mosiei, cam la mijloculu unei coline puçintelu ridicate, inse asia, ca se nu fie espusa la torenti repedi dupa ploii mari, care i-ar sapá fundamentulu.

De aci incolo in urmatóriele capete din cartea I. se dau invetiaturi intielapte, cum se tractedie proprietariulu cu locuitorii, cum se prefera pre catu se pote numai indigeni dedati din vécuri cu locurile acelea; ce provisorii se'si aléga, ca se fie ómeni in puterea aniloru, nici tineri balosi fara nici o autoritate, nici betrani ajunsi la neputintia. Se nu'i prea pese, daca villiculu seu nu scie carte si tine socotela cu crestaturile de I. V. X. pe betie, ca de multe ori sunt mai destepti si mai credintiosi acestia decatu cei ce sciu ceva carte. Anume in capu VIII se dau instructiuni lungi asupr'a calitatiloru cerute dela provisorii. In capu IX se dau invetiaturi despre calitatile care trebuie cautate in alegerea intendantiloru preste vitele domestice, cum trebuie se fie boarii si vacarii, cum cei cari tinu de cornele plugului si cei ce mana boii, in fine ce se cere si dela viéri, ca se pota cultivá viile cu bunu folosu.

Ne oprimu acilea cu estrasele nóstre din Columella, recomandamu inse cu totu adinsulu pe acestu scriitoriu la toti carturararii nostrii, cari sunt agricultorii si cu atatu mai virtosu la acei domni preoti, cari cunoscu prea bine limb'a latina ca se intieléga de ajunsu pe auctoru si cutediamu a'i asecura, ca oricatu se fie ddloru de economii practici si ori-cate prelegeri meduvose voru auditu despre agricultura dela economii moderni, sau ca voru fi cititu carti agronomice, totusi din scriptele lui Colu-

mella voru trage unu mare folosu practic; preste asta ca romani ce sunt preotii nostrii, citindu pe acestu scriitoriu voru avea ocaziunea placuta de a face studii comparativu, a trage adeca unele paralele frumoase si chiaru surprindietorie intre modulu cum se portá economi'a la Romanii antici si preste totu in Itali'a si pe airea, cum si intre celu pe care'lu vedemu astadi la dacoromani in cate o tiéra, buna óra in Transilvania, in Banatu, in Moldov'a, in Olteni'a. Se ia cineva de ex. din Cartea VI. capu II. despre economi'a cu vitele cornute boi, vaci, junci, vitiei; se citeasca din C. VII. Capu II pana la V. despre economi'a oiloru, se le traduca in romanesce la intielesu, apoi se le citeasca la economii cu capulu trézu, ca se vedea, cum ingrijiau Romanii de aceste soiuri de vite si cum sciau se le crutie si chiaru se le iubésca ca pe binefacatórele lor, ale familiiloru si ale poporului nostru intregu.

Se tinemu cu totii economi'a campului cu tote ramurile ei in onóre inalta, se ne silimu a risipi intunecimea cata mai domnesce in class'a economiloru nostrii, se le inspiramu iubire ferbinte catra proprietatea de pamentu, se'i invetiamu a castiga, precum si a cultiva pamentulu asia, ca din teritoriu si mai puçinu se traga folose catu se pote mai mari. De o mie de ori vomu repeti la tote ocaziunile: Fara proprietati multe de pamentu si fara inteligenti'a ceruta la economia, adeca fara avutii mari se nu speramu nici-unu bine superioru in acestu vécu alu materialismului. Se ne scapamu odata de acestu blastemu alu economiei barbare, in care au cadiutu si romani in urmarea atatoru invasiuni selbatice, in lipsa totala de securitatea persoanei si averei pe o serie de vécuri.

G. B.

Alte documente istorice relative la istoria romaniloru.

Venerabilele domnu canonicu prepositu Timoteiu Cipariu publicandu unulu din multele produse ale vásteloru-sale cunoscintie, adeca Acte si fragmente istorice-bisericesci*), in prefatiunea dela acelu studiu alu seu dice cu prea mare dreptate, ca monumentele si documentele singuratece sunt temelulu si materialulu atotu edificiulu istoricu, ca inse tocma acestea sunt mai espuse perirei, ca-ci acestea se sventura fara a.lasa urma dupa ele, precumu s'a intemplat de ex. si cu archivulu vechiei metropolii romanesci din Transilvania. Paz'a cea mai buna inca e desiérta in archive, unde strabate focu, umedime, molii, furi, amici si neamicii. Documentele se potu pastra cu securitate numai in carti tiparite.

In „Transilvani'a“ Nr. 13—14 din a. 1885 avendu a reproduce indicele colectiunei de documente istorice in partea loru cea mai mare bisericesci, relative la istoria bisericésca a natiunei romanesci, publicate in doue volume de catra Dr. Nicolae Nilles S. I. profesoru de drep-

*) Blasiu, 1855.

tulu canonicu la universitatea din Enipontu (Insbruck), in recensiunea noastră scurta amu disu la pag. 105 intre altele:

„Toti căti au cetitu până acumu in colectiunile lui Dr. Nilles, recunoscua marea loru importantia. O recunoscem si noi; adaogemu inse, că de si acelea sunt forte bogate; de si alaturea cu acestea ne stau spre folosire cele adunate de fericitul Eudoxiu Hormuzachi in colectiune forte instructiva, cum si cele publicate in archivulu dlui T. Cipariu, — cele din Theiner, cele cumperate de fratii Mocioni si de mitropolitulu Siulutiu trecute totu in posesiunea academiei, in fine căte se mai afla in colectiunea lui Sincai, — totusi se mai ceru inca si altele, spre a astupa, că se dicemu asia, lacunele si a pune evenimentele in nexulu loru naturale“.

Asia scriseram in lun'a lui Iuliü 1885 cu respectu la istori'a generala a tuturor romanilor din tóte vécurile de cându acestu poporu se abatuse dela idololatria si adoptase religiunea christiana. — Astadata ne marginimu acilea numai la una suta de ani din viati'a bisericésca a romanilor locuitori in tierile supuse augustei dinastii de Habsburg Lotaringi'a, éra acea suta de ani intréga o computamu dela a. 1691, in care a emanatu diplom'a politica a imperatului Romanilor, regelui Germaniei, Ungariei si c. l. relative la Transilvani'a, dupa care au urmatu si cele doue diplome, un'a din 16 Februaru 1699 alta din 19 Martiu 1701 si alte acte de statu relative la biseric'a romanilor, totu dela acei monarhi, până la anulu 1791, in care s'au deschisu dietele feudali in Ungari'a si in Transilvani'a tocma pre cându revolutiunea cea mare din Franci'a provocase cele mai mari catastrofe nu numai preste acelu statu, ci preste tóta Europ'a.

Cu diplom'a religionara a imperatului Leopoldu I. se incepe la romanii din aceste tieri, că si la Sèrbii din Ungari'a si Croati'a, o viétia nu numai bisericésca, ci totuodata si nationala politica cu totul noua, inse plina de adversitati, de lupte si suferintie fàra numeru si forte grele, care abia s'au mai alinatu in cãtva sub scurt'a domni'a de diece ani a imperatului Iosifu II.

Istoriculu va intrebá acilea, că dupace imperatulu Leopoldu I. si succesorii lui au promis romanilor prin diplome, decrete si rescripte sarea cu marea, drepturi si libertati nu numai bisericesci, ci si politice, daca voru tinea cu credintia la cas'a Habsburgu si la biseric'a catolica de care se tinea densa, cum de s'au intemplatu totusi intre romani in cursu de o suta de ani multime de turburari religióse, uneori până la versari de sânge? Eca o intrebare de mare importantia la care trebuie se ne dea respunsu limpede si categoricu actele publice ascunse până acuma prin archive, sau prin carti forte rari si anevoie de aflu. Mai de curendu academi'a romàna se afla in posesiunea unei noue serii de acte din véculu alu 18-lea, in care daca le vomu citi cu atentiune cuvenita, vomu afla in ele si respunsulu pe care credemu ca dorescu se'lu aiba toti romanii de orice credintie si opiniuni religióse aru fi ei, indata ce voru reflecta la tristulu adeveru, că in gradulu culturai in care s'au aflu poporulu romanescu inca si in acelu secolu,

urgile confessionali trebuieau se aiba influentia forte funesta asupra desvoltarei si a mersului culturai loru, precum au avutu si la alte popóra intre impregiurari analóge.

Indata dela trecerea Transilvaniei sub domni'a Habsburgica, cleru si poporu romanescu devenisera obiecte de cërta inversiunata, despre o parte intre calvini si catolici că confessiuni religióse, despre alt'a intre curtea Vienei si aristocrati'a feudale, care era in maioritate preponderanta totu calvinésca si facea opositiunea cea mai cerbicósa la tóte dispositiunile monarhiloru relative la romani si la religiunea loru. Insusi guvernulu provinciale lucrá nu odata in contr'a vointiei monarhilui. In fine chiaru clerulu catolicu din aceste tieri lucrá si in contr'a intentiunei scaunului Romei, de căte-ori aceea nu convenia prelatiloru Unguri din punctu de vedere nationalu unguurescu. Chiaru si intre iesuiti se escu diferentie, daca se aflau intre ei maghiari, carii voiau că romanii se fie catolici, nu suferiau inse că prin catolicismu se ajunga si la drepturi politice; cu alte cuvente, catolicii aveau intru nimicu a compromite tocma si promisiunile cele mai solemne facute romanilor de cătra monarhi indata ce acestia se incercau a converti pe romani la unire cu biseric'a Romei prin acordari de drepturi politice. Ori cându éra vorb'a de asemenea drepturi, guvernulu provinciale, diet'a, aristocrati'a feudala in corpore, patricianii cetatiloru, asemenea se opuneau din resputeri, cu acea singura diferentia, că r. catolicii unguri voiau sè se faca romanii catolici, pentru că sè se inmultiasca poporeniiloru loru, carii in acelu vécu erau in Transilvani'a forte puçini, nu voiau inse ca romanii sè se faca si liberi; dincontra calviniiloru lucrau pe viétia pe mórte că si in véculu alu 17-lea (1600—1700), că toti romanii de aici si din principate sè se faca si se remana calvini, dara totu sclavi politici; in fine patricianii sasi dupa o incercare fàra succesu dintre 1540 si 1580 de a converti pe romani la confesiunea luterana, vedindu că nu strabatu cu planulu, mai alesu că li se opunu si maghiarii, au mai voitu ca romanii se remana cum au fostu si religiunea acestora se tréca totu numai de tolerata, éra nu de indigenata si libera in acésta tíera, cà-ci asia ei nici nu voru avea a se teme de intarirea si prosperarea catolicismului, nici nu voru fi siliti a separá din hotarele comunelor asia numite portiuni canonicé, adeca mosii pentru subsistenti'a pretiloru si dascaliloru romanesci, cum si pentru zidire si intretinere de bisericé romanesci, precum voiau si demandau monarhiiloru din timpu in timpu si inca uneori in termini asprii si amerintiatori, éra diet'a si feudalii in cele mai multe casuri se opuneau protestându si respingédu cu mania asemenea dispositiuni ale curtiei imperiale; in contr'a carora se provocau neincetatu la legile si privilegiile redactate si votate totu numai de cătra ei pentru ei.

Luandu aceste observatiuni in deaprópe consideratiune, vomu intielege usioru atátu cuprinsulu cãtorva documente, la care le mai facemu locu in acésta fóia pentru cei ce n'au ocaziune de a scuturá pulberea archiveloru, nici mijlóce de a'si cumpara foliante, vomu afla totuodata si causele urgiei dintre romani si in fine

vomu vedea din nou, cum unu popóru lipsitu de barbati fórté multi, adapati in sciintie inalte si tari in caracterulu loru morale, póte deveni ballonu (mince, pila), unélta de jucari'a tuturoru.

Intre anii 1699 si 1701 alaturea cu cele doue diplome imperatesci esíte pentru romani mai venisera dela imperatulu alte dispositiuni, rescripte si instructiuni in favórea aceluor locuitori, cari țineau la credinti'a romano-catolica si la ritulu latinu, cari puçini càti erau, vorbiau limba magiara, adeca o parte a secuimeii si o parte din familiile aristocratice. Religiunea r. catolica era recunoscuta, prin legile tierei intre cele patru religiuni libere, nu tolerate; dara calvinii calcasera mai tóte acelea legi si nici episcopu latinu nu mai suferiau in Transilvani'a si in partile Ungariei annexate la acésta tiéra, precum nici catolicii nu suferiau pe protestanti in partea Ungariei supusa regelui Ungariei. Pentru Transilvani'a inse avea acum valóre de dreptu publicu diplom'a din 1691, prin care era garantata libertatea deplina a celoru patru confessiuni religióse. Calvinii inse nu voiau se scia de libertatile catoliciloru si mai puçinu de ale romaniloru. Plansorile si vaieturile curgeau ca plói'a la Vien'a; chiaru si mitropolitulu Atanasie I. devalvatu acum la stare de episcopu, s'a plánsu la imperatulu, cà domnii batu si arunca in temnitia pe popii romanesci si cà diece popi din comitatulu Hunedórei au trecut cu poporeni loru la calvini, numai ca se aiba pace cu domnii.

Ne mai suferindu imperatulu atâtea vaieturi, prin rescriptulu seu din 13 Februariu 1702 infruntá aspru pe gubernu si pe aristocrati, cà-ci nu se tinu de conditiunile stipulate, le amerintia cu tóta mani'a sa pentru acea nesupunere. Acestea inse s'au intemplat tocma precand ei conspirau barbatesce cá se se rescóle cu arme, se chieie si pe turci, cá cu ajutoriulu loru se scótia pe imperiali din tiéra. In 1703 a si spartu resboiulu civile de Lobonti si Curuti, care a duratu siepte ani. Din alte acte vomu aflá, cà feudalii inca si sub Maria Teresi'a s'au opusu din resputeri la emanciparea deplina a bisericeii romanesci, fia fostu sub nume de gr.-orientala sau de greco-catolica, ba pe acésta din urma o uriau si mai tare.

Rescriptulu imperatului Leopoldu I. din 1702 suna in originalu asia:

„*Strictissimum Mandatum super assumptione prae-missorum Punctorum.*

Leopoldus etc.

Illustres etc. Tametsi vobis sub seria animadversione nostra, nisi aliam exequendae B. voluntatis nostrae Sphaeram, sceptrigeramque Regiae auctoritatis altitudinem velit experiri, in anno athuc Dmni. 1701, die vero 20. M. Aprilis non ita dudum transacto praeterita commiseramus, et mandaveramus, quatenus vos puncta in An. 1699. die vero 5-a M. Septembris ad observandam parem inter 4 receptas Religiones libertatem, et aequalitatem tendentia, et collimantia per nos Benignissime resoluta, ac alia etiam in eodem mandato comprehensa ad amus-

sim citra omnem tergiversationem, et renitentiam, ut fideles subditos decet, observetis, debiteque executioni mancipetis, ac per eos quorum interest, observari facere non intermittatis. Vos tamen manifesta ducti contumacia, in palpabile Regiae nostrae Auctoritatis vilipendium prostitutionemque Regiorum nostrorum mandatorum, nec puncta in anno 1699, praeattacto, sed nec alias Benignas Resolutiones nostras recentiori Benigno mandato nostro fusions deductas et declaratas ad hodiernum usque diem debito fine terminastis, perque eos quorum intererat, terminari curastis, taliterque vos inobedientes et negligentes reddere non formidastis. Quamobrem justissimum esset adversus contemptores mandatorum nostrorum strictiorem, et arctiorem procedendi modalitatem arripere; volentes tamen tam Legis vigorem, quam sceptrigerae Regiae nostrae auctoritatis altitudinem, benignitate clementiae nostrae temperare, vobis adhuc semel et ex superabundanti firmiter praecipientes comittimus, et mandamus, quatenus acceptis praesentibus nullo expectato ulteriori Mandato nostro, citra omnem moram, et tergiversationem, uti fideles subditos decet, pro homagialis obligationis vestrae obligentia tum praefata puncta, tum vero alias Resolutiones nostras in praementionatis B. Decretis nostris contentas, et expressas executioni tradere modis omnibus debeatis et teneamini etc. etc. Datum in civitate nostra Viennae Austriae die 13-tia M. Februarii anno Dni. 1702 nostrorum Reg. Rom. 44, Hung. 47 Boh. vero 46.

Leopoldus.

Comes Samuel Kalnoki.

Ad mandatum ss. Caes. Reg. Majestatis proprium Ioannes Fiath“.

(Va urmá).

Carti intrate la concursu pentru premiile academiei romane pe anulu 1886.

Primiramu dela Bucuresci urmatórea publicatiune: Pána la terminulu regulamentariu 31 Decembrie 1885 st. v. s'au presentatu urmatórele publicatiuni la concursulu premiului anualu Nasturelu-Herescu de 4000 lei n. pe 1886:

1. V. Gr. Borgovanu, Indreptariu teoreticu si practiculu pentru invetiamentulu intuitivu; Gherl'a 1885. Form. 8° mare 341 pagine.

2. V. Gr. Borgovanu, Antai'a (a dou'a, a trei'a) carte de aritmetica pentru scólele poporale romane. Gherl'a 1884—1885.

3. Th. Alexi (Stann Pariolu), Mórtea lui Mihaiu Vitézu, Tragedie in 5 acte. Brasiovu 1881 form. 8-vo 102 pagine.

4. G. Dem. Teodorescu, Poesii populare romane. Bucuresci 1885. Form. 4° mare, 719 pagine in câte doue colóne. Colectiunea intréga se inparte in 16 clase de producte ale geniului romanescu, cu mai multe mii de bucati.

5. Ar. Densusianu, Istori'a limbii si literaturii Romane. Iasi, 1885. Form. 8-vo, 280 pagini.

6. G. G. Meitani. Studii asupra Constitutiunii Romanilor, fasc. X. Bucuresti 1885. form. 8-vo micu, pag. 315 este continuarea opului seu cunoscutu.

7. Gr. H. Grădeanu, Miosotulu, Poesii, a IV-a editie, Bucuresti 1885, pagini 326.

8. Gr. H. Grădeanu, Nostalgia, Poesie, Bucuresti, 1885, pagini 272.

9. Gr. H. Grădeanu, Fulg'a sau idealu si realu, a VIII-a editie, Bucuresti 1885. pag. 170.

10. Dlu Colegu I. Sbiera, prin scrisoarea sa dela 30 Decembre, cere a se lua in considerare la concursulu premiilor anuale pe 1886 scrierea sa Codicele Voronețeanu etc. publicata cu spesele academieî. Acăsta publicatiune ni s'a expeditu indata dupa aparitiunea ei.

La premiulu statului numitu premiu G. Lazaru de 5000 l. n. in specialu s'au prezentatu:

1. Equerulu-Grafometru sau Quadrantulu de campanie, inventiunea Dlui Colonelu A. Costiescu; s'au prezentat 12 esemplare din brosiur'a descriptiva si două modele ale instrumentului. Modelele din preuna cu o colectiune de aprecieri facute in țiera si in streinatate asupra acestui instrumentu se afla in localulu Academiei la dispozițiunea comisiunei.

2. I. I. Puscariu, suprastructuri de cale metalica cu studiulu unui nou sistemu. Bucuresti, 1885.

Descrescerea poporatiunii române mai alesu in Moldova.

Cifrele pe care le aflaseramu înainte cu câteva săptămâni in „Vointia nationala“ si de acolo trecute in „Desteptarea“ despre impușinarea elementului romanescu in Moldov'a, ne facu se ne stelăsca ochii. Informatiuni de natur'a acesteia amu primitu si in alti ani; credeamu inse că se voru fi luat mesuri spre a mai inblândi acelu blastemu. Se pare că ne-amu inșielatu, că-ci éca ce aflamu in diariile citate acilea:

„Sub titlu de „Unu pericolu“ diariulu „Vointia Nationala“ de adi face in „Primulu seu Bucuresti“ o comparatie intre casurile de nascere si de mörte la poporati'a româna si la cea israelita, constatându prin cifre oficiale, că pe cându nascerile suntu in numeru multu mai mare la ovrei, casurile de mörte din contra suntu mai pușinu numeröse la dñsii de cătu la români, astfelu, in cătu déca lucrurile voru merge totu asia, peste câteva diecimi de ani elementulu românü va trebui se dispara pentru a fi inlocuitu prin celu evreescu. Iata intr'adeveru ce ne arata diariulu oficiosu:

In anulü 1884 avemu de inregistratu următoarele nasceri:

	Israeliti	Ortodocsi
Bacau	278	160
Botosiani	830	457
Hârlău	111	66
Dorohoiu	229	154
Hertia	98	27

Mihaileni	129	42
Tergu-Frumosu	103	76
Iasi	1664	1048
Neamtü	153	126
Romanu	312	258
Falticeni	215	102

Dupa cum vedemu, in cea mai mare parte din aceste orasie numerulu nascerilor israelite e apröpe indoitu decâtu acelu alu nascerilor romane, in unele localitati elu ajunge a fi chiaru apröpe intreitü.

Peste unu numeru relativu micu de ani, prin urmare, daca lucrurile nu se voru indreptá, Bacau, Botosiani, Dorohoiu, Neamtü, Romanu, Falticeni, si chiaru Iasiu voru deveni orasie curatu evreesci.

In tabloulu de mai susu nu amu ținutu séma de cătu de nasceri.

Alta imprejurare inse care lucreaza cu deosebita putere la sdrobirea elementului românü de cătra celu israelitu, este deosebirea intre numerulu mortiloru la aceste doué elemente. Iata mortii:

	Israeliti	Români
Bacau	219	193
Botosiani	478	428
Hârlău	46	65
Dorohoiu	147	186
Hertia	52	25
Mihaileni	59	52
Tergu-Frumosu	56	79
Iasi	802	1268
Neamtü	64	142
Romanu	152	280
Falticeni	143	112

Acăsta stare de lucruri trebuie se ne ingrijésca in celu mai mare gradu.

Scimu că nu se pöte face nimic pentru a se inmultí numerulu nascerilor la Români*); s'aru putea inse studiá cu de amenuntulu cauzele marei mortalitati a elementului românescu; cându cauzele voru fi gasite, nu vomu întârdia de a afla si remediulu.

Intr'unu numeru viitoru vomu cautá se analisamu aceste cauze.

Atátu datele statistice cătu si studiile medicale ce s'au publicatu mai in timpii din urma ne voru inlesni multu lucrarea.“

Opiniune motivata a subscrisului

relativa la planulu de invetiámentu pentru scöla de fetitie cu internatu a asociatiunei transilvane etc.**)

Dupace am ascultatü si eu, cá si toti ceilalti dd. membrii ai comitetului cu tóta luarea aminte decursulu

*) Cum nu? Cine o dice acăsta? Cautati proportiunile casatoriiloru cumu stau acelea la ambele rasse, apoi se vorbimu. Români pë la orasie au inceputu se fuga de casatoria, jidovii nu, ci se însöra regulatu.

Red. Trans.

**) A se vedé procesulu verbalu din 16 Februarü a. c.

desbaterilor din sedinta de trei ore tinuta Sambata in 1/13 Febr. a. c. asupra organizarii scolilor de fetitii. — am invetiatiu dintru aceea, ca diferenta cea mai apriga a opiniunilor se inverse pe langa numerulu de 8 si 4 clase de invetiamentu. Una alta diferentia de opiniuni pentru mine unulu nu are nici-unu intielesu, si daca totusi o voi atinge tocma la urma, voi face acesta numai din respectu catra statutele Asociatiunei.

Chiaru si discutia asupra numerului de 4 sau 8 transplantata in launtrulu comitetului, precum se spune, din sinulu comisiunei respective, pe mine me pune la straina mirare.

Sunt acum patru ani, de candu acestu comitetu incepuse a prepara spiritele pentru infiintarea unei scóle superioare de fetitie, si mi aducu prea bine aminte, ca incependu dela adunarea generala din Desiu si trecendu de acolo in altu anu la cea din Brasiovu si de aci la cea din Orascia, cu ocaziunea votarei de 30 mii, apoi de 10 mii si de colecte, votantii au avutu inaintea ochiloru infiintarea unui internatu cu o scóla de optu clase. Ce feliu de invetiaturi voru fi intielesu ómenii ca se voru propune in acelea 8 clase, ei voru fi sciudu. Ce a intielesu comitetulu acesta sub optu clase, a spus'o limpede in proiectulu de regulamentu prezentatu adunarei generale din Orascie spre desbatere, pe care inse aceea la propunerea comisiunei ad hoc, a decisu a se publica, pentru-ca se o póta citi si studia toti pana la adunarea generala dela Gherl'a. Proiectulu s'a publicatu in 15 Iuniu, adeca cu 2 1/2 luni inainte de adunare, in care apoi s'a facutu si raportu asupr'a lui de catra alta comisiune ad hoc. Nici acést'a nici in sasi adunarea generala nu s'a impededatu intru nimicu de numerulu celor optu clase proiectate; au adoptatu numai alte opiniuni de adou'a mana, care nu alteredia intru nimicu desu citatulu proiectu.

Din acestea premisse urmédia, ca comitetulu este obligatu a infiintia alaturea cu internatulu optu clase de scóla pentru fetitie. Numai pentru patru clase, fia acelea de orice categoria, nu ar fi meritatu se sacrificamu pentru unu edificiu pomposu si pentru mobilarea lui o suma de 80 de mii fl. catu voru costa tote acelea.

Sau ca dóra comitetulu votandu proiectulu de statutu cu 8 clase a violatu legea de instructiune art. XXXVIII? Eu amu cititu si studiatu din nou acea lege intréga si am aflatu, ca aceea prevede si scóle de fete nu numai de 8, ci chiaru si de 10 si 11 clase; pentrucá

1. §. 49 cere cursu de 6 ani pentru scóle elementarie, éra candu dice 6 ani, intielege invetiamentu multu mai intinsu, de catu primiau baiatii odinióra in asia numitele scóle normali.

2. Conformu §§-loru 59. 61. 62 comunele, care au locuitori pana la 5000 si mai multi, sunt datóre a mai infiintia si o scóla superioara, pentru baiatii de 3 ani, pentru fetitii de 2 ani, éra obiectele de invetiamentu sunt specificate exactu in § 64. Siese ani si cu 2 facu 8 ani de invetiatura.

3. Voindu inse Asociatiunea se infiintieze o scóla superioara asia numita civila (Bürgerschule), apoi acilea

§. 68 pretinde ca fetitiile se frequente 4 ani, dara dupa §. 69 se potu primi in acesta scóla superioara numai daca voru produce testimoniu scolasticu (netimbratu) din a patr'a classa elementara, sau daca voru depune examenu din obiectele clasei a 4-a elementare. Aci éram 4 cu 4 facu 8 clase.

In nexu cu acestea, me rogu ca se citimu si §§-ii 76 et 79, pentru ca se aflamu daca se póte in sensulu legi, ca noi se infiintiamu unu cursu de patru clase civili superioare, fara alte patru elementarie. Ca ci unde voimu se preparamu pe eleve in modu harmonicu pentru scólele superioare fetesce de 4 clase, daca nu in scólele elementarie?

4. Se concedu inse pe unu momentu numai, ca o scóla civila de patru ani pentru fete póte se exista undeva si fara scóla elementara de 4 sau de 6 clase; inca si in acestu casu eu afflu necesitatea imperioasa de a sustine si adopta pentru fitórele scóle fetesce ale asociatiunei nóstre numerulu de optu (8) clase.

In art. de lege scolasticu XXXVIII. din 1868 capu 7, §§-i 81 pana la 115 sunt prevediute si preparandi si scóle pedagogice pentru docenti si docente. Anume prin §. 105 se permite si infiintare de preparandii private. Dela §. 106 inainte sunt specificate conditiunile, pe langa care potu se existe si preparandii femeiesci, asia precum are se le organizadie ministeriulu pe ale statului, caroru au se se conforme si institutele omonime private.

Credu ca nu vomu fi uitatu nici-unii din noi, ca de câte-ori ne fusese vorba serioasa despre scóle romanesce superioare de fete, totudeauna amu cugetatu si reflectatu inca si la scól'a pedagogica femeiesca, exprimandu multi din noi dorinti'a de a vedé odata infiintanduse si pentru romanii din acesta monarchia cela puçinu una preparandia si pentru femei.

Dupa §. 109 cursulu de invetiamentu in preparandiile femeiesci este de trei ani; 4 ani dela scól'a civila si 3 ani dela preparandia aru fi numai 7. Aici inse suntem siliti se reflectamu si la §§-ii 102 si 103 care ceru dela elevi ca se se ocupe cu prelegeri practice si se depuna rigoroase la unulu sau celu multu doi ani, dupa ce voru fi terminatu cursurile teoretice. Prin urmare si acilea esimu totu la numerulu de optu clase.

Nu'mi este mie necunoscutu, ca mai virtosu in cleruri se afla persóne de mare influentia coprinse de idiosincrasia catra preparandiile si docentele femeiesci. Se póte ca acei domni voru fi avendu cause de mare momentu ca se nu voiésca nici se audia de preparandii si de dascalitie femeiesci. Eu inse asiu putea numi o singura cauza de aversiune: lips'a de disciplina sanetosa. Daca inse este cu putintia a se tine disciplina severisima in monastiri femeiesci, eu nu pricepu de ce se nu póta fi introdusa o disciplina omenesca si de catra alti muritori, de ex. parinti iubitori de familiile lor, si institute civili femeiesci. De alta parte eu vediu ca statulu nu s'a temutu de nu sciú ce pericole, si la deschisu si scóle pedagogice femeiesci. Cunoscemu inse si mai multu: chiaru si pe la scóle confesionali mai de

frunte au început a se alege și denumi câte o do-
centa femeia; era unu episcopu diecesanu gr. orientala
a deschis un cursu de preparandia femeiesca ad hoc,
spre a implini unele lipse urgente in cateva comune
mari si a scosu preste douedeci de invetiatorie, dintre
care numai doue au esitu ticalose.

Ne damu ficele si nepotele nostre pe mani de das-
calence straine, in multe casuri de o provenientia forte
problematica si uneori de o instructiune catu se pote de
superficiala. Daca amu abstrage cu totulu dela vocatiu-
nea scientifica, de amu merge cu rigorea si trufia
nostra de barbati pana acolo, incatu se denegamu se-
xului femeiescu preste totu fara esceptiune calificatiunea
de a propune nici macaru cunoscintele elementari co-
prinse intr'unu ABC-dariu, o calificatiune totusi nu vomu
fi in stare de a le disputa femeiloru: adeca sciinti'a de
simplandii si domesticii sentimentele, a inspira religiosi-
tate, a deprinde pe fragelele fiintie la munca si econo-
mia, in fine a urmarii cu luare aminte si grija mare
desvoltarea acelu insusiri femeiescu la fete, de care
erasi numai femeiloru le este datu a se ocupa si nici-
odata unui barbatu. (Periodulu pubertatiei).

Credu ca pana aci amu demonstratu cu legea in
mana, cumca aceea permite Asociatiunei infintiarea de
scole cu 8 clase pentru fetitie, inca si cu diece. Am
auditu inse in cursulu desbaterei, ca scol'a evangelica de
fetitie ar fi fostu amerintiata de catra ministru prin in-
spectorul r. de scole. Din ce cauza a fostu amerintiata
si daca acea procedura a inspectorului va fi avutu vre-o
urmare trista pentru scolele ev. din Sibiuu, nu am pu-
tutu afla pana acuma de nicairi in termini precisi. Las'
inse ca auctoritatile respective interessate la casulu ace-
sta nu sunt preste lume, ne putemu informa in orice
di dela ele, spre a ne sci acomoda si noi in comitetu,
dara apoi §. 77 alu legeri tine limpede, ca planulu
de invetiamentu pentru scolele civili, pe
langa respectarea §§-iloru 75 si 76 are se fie stabilitu
din timpu in timpu (idönkint, zeitweilig) de catra mini-
strulu instructiunei publice; prin urmare ceea ce se in-
templa cu celelalte scole civili, se va intempla si cu a
nostra. Comitetulu va substerne conformu legeri proiectu
seu de invetiamentu in spiritulu §§-loru 55 si 74,
reflectandu si la §. 76, in care se decide, ca in scolele
civili trebuie se se propuna aceleasi obiecte, care se pro-
punu in cele patru clase inferioari ale gimnasiiloru
reali sau asia numite scole medie cu esceptiu-
nea limbei latine. Urmandu asia, conformandune
legeri, nu pricepu de ce se ne mai dora pe noi capulu
altoru concetatieni.

Am mai auditu facendu-se in contra infintiarei de
8 clase inca si una alta obiectiune, care pana aci era
mai multu latentu, care inse daca nu va fi analisata
exactu si scosa la lumin'a dilei, pote se devina totu asia
de periculosa, nu numai pentru noulu institutu, ci chiaru
si pentru Asociatiune, precum sunt de periculose frigu-
rile ce se numescu mortaretie in organismulu omenescu.
S'au aventatu adeca intrebarea, ca pentru ce se deschida
Asociatiunea clase elementarie numai pentru baiatele

familiiloru romanesci din Sibiuu, din averea care este
proprietate a tuturor membriloru asociatiunei din tier'a
intrega. Adeca se presupune, ca dupace scole elemen-
tarie existu in mai multe parti ale tieriei, parintii romani
nu si voru aduce pe fetitiile loru la cele din Sibiuu.

Totu asia asiu dice si eu, cand ar fi cineva in stare
se mericonvinga cu temeuri scose din experientia bo-
gata, ca asia va fi: scol'a elementara o voru frequentu
numai baiate de a le familiiloru din Sibiuu si altele din
tier'a nici-decum. Pe mine inse experientia m'a con-
vinsu despre unu adeveru diametralu opusu, din alte
impuri si din alte locuri.

Dara mai intaiu mi permitu intrebarea, care sunt
adelele familii numeroase si anume sibiene de origine, na-
scute si crescute in Sibiuu, pentru a le caroru fice se
merite a zidi unu palatu ca celu nou de pre mosia
Asociatiunei? Cele mai multe familii romane locuitoare in
Sibiuu sunt venite din alte parti ale tieriei, adeverata
Nova plantatio Cibiniensis; anume unele din acestea s'au
stramutatu aici cu locuinta in adinsu cu scopu de a da
prunciloru de ambele sexe o educatiune mai conforma
cu postulatele civilisatiunei moderne. Si ore nu este in
interesulu nostru bine intielesu, ca tocma si prin scolele de
fetitie se se indemne a se muta si mai multe familii ro-
manesci la Sibiuu?

Scole elementarie pentru familii din Sibiuu? Inainte
de a crede asia ceva, se nu ne pregetamu a lua infor-
matiuni exacte despre frumosulu numeru alu acelu bai-
iate romane, pe care le-au adusu parintii loru si le tinu
in Sibiuu, pe la cele doue monastiri catolice, la scolele
evangelice, pe unele chiaru si la scol'a reuniunei femeiloru
romane, nu in clasele superioare, ci in clasele inferioare
elementarie, de care au si ei in comunele loru.
Totu asia vedemu ca se intempla in Alba-Iulia, in Bra-
siovu si pe airea, pe unde parintii isi ducu ficele loru
la scolele elementarie din cetati. Causele pentru care
facu ei acest'a sunt invederate, si credu ca e cu totulu
de prisosu a ve mai rapu timpulu insirandu-le si pe acestea.

Pe noi inse ne impinge inca si una alta impregiu-
rare de cea mai mare importantia, ca se deschidemu si
clase elementarie, era aceea este: lips'a de fonduri.
Neamu obligatu in faci'a lumii ca se deschidemu pe
langa scole si unu internatu cu personalulu recerutu la
intretinerea lui. De unde voimu noi se scotemu enor-
mele spese care se voru cere neaparatu, daca nu vomu
primi in trensulu baiate de tota etatea, dela 6—7 aii
impliniti pana la 16 ani? De nu ar mai fi nici unu
altu temeu pentru organizarea si de clase elementarie,
lips'a de fonduri, saraci'a ne va silii la acesta, precum
silesce ori si unde pe tote instituttele private lipsite de
fonduri.

Ar mai fi unu singuru scrupolu alu unoru confrati,
pentru care eu nu amu cernela ca se lu numescu acilea,
ci trecu mai departe.

Dupa tote aceste consideratiuni me resumu si pro-
punu a se decide ca:

1. Onoru Comitetu remane intru tote consecentu
proiectulu seu relativu la infintiarea de 8 clase pen-

tru fetite asia precum s'a obligatu de repetite-ori càtra adunarile generali.

2. Planulu de invetiamentu elaboratu de comisiune se fa supusu la o revisiune noua cu respectu la art. de lege 38 din 1868, pentrucà acela se ésa intru tôte conformu decisiuniloru coprinse in acea lege.*)

In fine rogu pe onor. comitetu, cà ori-ce sôrte ar avea aceste propuneri ale mele in urmarea conclusului ce s'ar luá asupr'a loru, se binevoiésca a decide, cà sè se alature la protocolulu siedintiei de astadi spre a se publicá in organulu Asociatiunei dintru odata cu acela, pentru cá fačia cu o cestiune atátu de importanta se me simtiu cu consciinti'a usiorata.

Sibiiu 16 Februaru nou 1886.

G. Baritiu.

PARTEA OFICIALA.

Nr. 69/1886.

Procesu verbale

alu comitetului asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romànu luatú in siedinti'a dela 11 Februarie n. 1886.

Presiedinte: Iacobu Bolog'a, vice-presiedinte. Membrii presenti: E. Macelariu, I. Popescu, P. Cosma, Dr. Il. Puscariu, B. P. Harsianu, G. Baritiu, E. Brote cassariu, Dr. I. Crisanu bibliotecariu.

Secretariu Dr. D. P. Barcianu.

Nr. 12. Secretariulu reportéza asupr'a celoru 3 cereri, intrate la concursulu ce s'a scrisu sub Nr. 311/1885 la 20 Novembre a. tr. pentru unu ajutoriu de 20 fl. pe anu, pentru unu invetiace lu meseriasiu, descendentu din un'a din familiile desfintiatei comune Tofalau (Nr. 249/1885, Nr. 11/1886 si 24/1886).

Comitetulu, avèndu in vedere, cà nici unulu dintre concurenti nu intrunesc conditiunea de a fi invetiace lu de meserie, decide in intielesulu litereloru fundatiunale a nu conferi ajutoriulu, remanèndu a se adauge la capitalu.

Nr. 13. Dl Dionisie Romanu din Mediasiu, insarcinatu cu incassarea sumei de 100 fl. din lasamentulu dupa I. Bucsi'a Moldovanu dela veduv'a reposatului, aduce la cunoscintia, cà in urm'a promisiunei primite, va incassa si va trimite sum'a amintita celu multu pâna la 1-a Martie a. c. (Nr. 51/1886).

— Spre sciintia.

Nr. 14. Oficiulu reg. ung. pentru competentiele erariale, cere, inainte de a se resolvi recursulu inaintatu de comitetu in contr'a mesurarei ecuivalentului, a se presentá in intielesulu §-lui 129. p. 6. unu conspectu deosebitu pentru tôte schimbarile întemplate din a. 1881—1885 in averea asociatiunei (Nr. 49/1886).

— Se insarcinéza cassariulu a face aratarile cerute in privinta schimbariloru in averea asociatiunei.

Nr. 15. Inspectoratulu reg. ung. de dare, insciintieza des-

*) Propunerea a trei'a fu delaturata in siedintia.

pre stergerea din darea dupa chirii pro Octombrie — Decembrie 1885 a sumei de 33 fl. 34 cr. v. a. (Nr. 47/1886) — Spre sciintia.

Nr. 16. Cu privire la publicarile despre banii incursi la comitetulu asociatiunei.

Comitetulu decide, ca pe viitoru sè se raporteze in fiecare luna despre sumele incurse, avèndu a se lua notitia la protocolu despre aceste sume, ear la finea anului sè se publice in „Transilvania“ unu conspectu generalu despre tôte sumele intrate.

Sibiiu, d. u. s.

Iacobu Bologa m. p.

Dr. D. P. Barcianu m. p.

Vice-presiedinte.

secretariu alu II-lea.

Autenticarea acestui procesu verbale se concrede Dloru: Cosma, Puscariu, Harsianu.

S'a cetitu si autenticatu.

Sibiiu, 15 Februaru 1886.

Harsianu m. p.

Dr. Puscariu m. p.

P. Cosma m. p.

Nr. 85/1886.

Procesu verbale

alu comitetului asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu, luatú in siedinti'a dela 13 Februarie n. 1886.

Presiedinte: Iacob Bologa, vice-presiedinte. Membrii presenti: E. Macellariu, I. V. Russu, I. Popescu, Z. Boiu, B. P. Harsianu, I. St. Siulutiu, C. Stezariu, G. Baritiu, Dr. Ilarionu Puscariu, P. Cosma, E. Brote, cassariu: Dr. I. Crisanu, bibliotecariu:

Secretariu: Dr. D. P. Barcianu.

Nr. 17. Comisiunea esmisa in afacerea statutului de organizare si a planului de invetiamentu alu scólei de fete, voindu a satisface conclusului din siedinti'a dela 29 Octombrie a. tr. prin care se stabilise statutulu si planulu in o noua formulare, dupa indigitarile primite dela adunarea generala din Gherl'a, cu indemnarea de a presentá la timpulu seu planulu de invetiamentu autoritatiloru competente scolare regnicolare pentru aprobare, — presenta unu nou raportu in acesta afacere.

Din acestu raportu resulta, ca e necesariu a reveni asupr'a §§. 1—3 din statutulu de organizare, pentru a le da o formulare, care se fie in deplina conformitate cu dispositiunile Art. de L. XXXVIII din 1868. Deliberându asupr'a modificarei de propusu in privinti'a caracterului si categoriei scólei de fete, comisiunea neputèndu-se uni in o singura parere, presenta comitetului 3 pareri, pentru a delibera asupr'a loru si a primi un'a din trènzele, care se servésca apoi comisiunei cá directiva la stabilirea ulterióra a statutului si a planului de invetiamentu.

Parerile aceste sunt:

a) in conformitate cu decisiunile anterióre sè se sustina organizarea scólei pe bas'a principiului de 8 clase si anume conformu §. 48 din Art. L. sus citata, 6 clase ca scóla elementara poporala, ear' dóue clase ca scóla superióra conformu §. 61 din legea amintita, remanèndu in vigóre cele dóue cursuri anuale complementare dupa anulu alu 6-lea si alu 8-lea de scóla.

b) Cu abatere dela hotaririle anteriore, asociatiunea se intemeze, in conformitate cu §. 68 din legea din 1868. numai o scola superioara cu 4 clase, adeca o asia numita scola civila, cu adaosulu celoru 2 cursuri anuale complementare dupa alu 2-lea respective dupa alu 4-lea anu alu cursului de scola civila.

c) Sustinendu-se hotaririle anteriore ale asociatiunei, scol'a de fete se cuprinda 8 clase, dintre cari 4 in conformitate cu §§. 49 si 79 ai suscitatiei legi, se fie privite ca scola elementara, ce are se pregatesca pentru urmatoarele 4 clase, cari conform §§. 67 si 68, din legea amintita, sunt a se primi ca clase de scola civila.

Desbatendu-se asupr'a fie-carei din aceste propuneri

— Comitetulu amana decisiunea definitiva pe alta siedintia ce este a se tinea in 16 Februarie a. c.

Sibiiu, d. u. s.

Iacubu Bolog'a m. p. Dr. D. P. Barcianu m. p.
Vice-pres. secretariu alu II-lea.

Atenticarea acestui procesu verbalu se increde dloru : Rusu, Cosm'a, Baritiu.

Acestu procesu verbalu s'a cetitu si autenticatu de cãtra subscrisii membri.

Sibiiu, 23 Februaru n. 1886.

G. Baritiu m. p. P. Cosm'a m. p. I. V. Rusu m. p.

Nr. 85/1886.

Procesu verbale

alu comitetului asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu, luat in siedinti'a dela 16 Februarie n. 1886.

Presiedinte: Iacubu Bolog'a, vice-presiedinte. Membrii presenti: E. Macellariu, I. Popescu, B. P. Harsianu, G. Baritiu, I. St. Siulutiu, P. Cosm'a, I. V. Rusu, Dr. Il. Puscariu, Z. Boiu, E. Brote, cassariu. Dr. I. Crisianu bibliotecariu.

Secretariu: Dr. D. P. Barcianu.

Nr. 18. Continuandu-se desbaterea asupr'a propuneriloru prezentate in siedinti'a dela 13 Februarie a. c. in caus'a modificarei proiectului de statutu de organisare alu scol'ei de fete, comitetulu, luandu in considerare si cuprinsulu unei opiniuni motivate a membrului G. Baritiu, prezentate in scris si alaturata la acestu procesu verbalu

— Decide: remanendu intru tote consecuentu proiectului relativu la infiintierea unei scol'ei de fete cu 8 clase, precum s'a obligatu de repetite ori cãtra adunarea generala, sustine organisarea scol'ei pe bas'a sistemului de 8 clase.

Nr. 19. In legatura cu acest'a membrulu G. Baritiu propune, si

— Comitetulu decide: planulu de invetiamentu elaboratu de comisiune se fie supusu la o revisiune noua cu respectu la Art. de L. XXXVIII din 1868 pentru ca acela se esa intru tote conformu decisiuniloru cuprinse in aceea lege.

Nr. 20. In legatura cu aceste membrulu I. V. Rusu propune, ca comitetulu lasandu mana libera comisiunei asu-

pr'a modificariloru principale ce aru fi de propusu, decisiunea asupr'a numirei scol'ei si a categoriei ei, se o amane pana la prezentarea noului elaboratu din partea acelei comisiuni.

— Comitetulu, avendu in vedere necesitatea de a inlesni comisiunei lucrarea prin precisarea punctului de manecare, decide ca scol'a de fete a asociatiunei se fie o „scola populara superioara de fete cu internatu, precum e prevediuta in §. 48 si 61 din Art. L. XXXVIII din 1868 sustinendu-se cursurile complementare de cate 1 anu, dupa alu VI-lea si alu VIII-lea anu de scola.

Sibiiu, d. u. s.

Iacubu Bolog'a m. p. D. P. Barcianu m. p.
Vice-presiedinte. secretariu.

Autenticarea acestui procesu verbalu se increde Dloru Russu, Baritiu, Cosma.

Acestu procesu verbalu sa cititu si autenticatu de cãtra subscrisii membrii ai comitetului.

Sibiiu, in 23 Februaru n. 1886.

G. Baritiu m. p. P. Cosm'a m. p. I. V. Rusu m. p.

Bibliografie.

Fabulele lui Demetriu Cichindealu in traducere noua din originalulu serbescu alu lui Dositeiu Obradovici de Ioanu Russu parochulu Aradului.

Aradu 1885. Tipografi'a diecesei romane gr. or. Form. 8-vo, 213 pagine. Tipariu limpede.

Despre acesta carte aparuse deunadi in „Romanulu“ o recensiune favorabila din pen'a junelui criticu dn Ionescu-Gionu. Noi pe langa ce felicitamu pe domnulu parochu Ioanu Russu, ca s'a decisu pentru acesta traducere noua si totuodata rectificarea a traducerii vechi, a pusu in fruntea cartiei si biografi'a prea interesanta a invetiatiului hieromonachu Dositeiu Obradovici nascutu la 1739 in orasiulu Ciacov'a aprupe de Timisiora, din parinti serbi, unde in biserica erau in usu ambele limbi romanésca si serbésca, in catu Obradovici ca teneru citia cazani'a si vietile santiloru in limb'a romanésca. Mai tardiu dupa multe aventuri de cativa ani Obradoviciu ajunsese si in Moldov'a, unde a petrecutu la Romanu si la Iasi ca profesoru alu unor tineri din familii de boieri mari.

Eta si acilea o publicatiune noua destinata pentru luminarea poporului, daca va ceti cele 160 de fabule si invetiaturile morali adaose la ele.

In catu pentru carturarii nostrii, ne permitemu a le recomanda biografi'a lui Obradovici, care se intinde pe 38 pagine, cum si critic'a ce se adaoge asupr'a modulu de a traduce alu lui Cichindealu asia, ca se semene mai multu a originalu.

Acesta carte este forte folositoare pentru familii, in care lectur'a sanetosa este preferita si tinuta mai pre susu de tote nenumeratele traductiuni de contropanda, facute din limbi straine, alese inadinsu cu scopu de a invenina pe tinerimea romanésca, a'i omori sentimentele morali, a'i storce si poterile fizice si a-o degradá in ochii lumei. Amu ajunsu adeca, ca se fimu si noi intru alegerea cartiloru de lectura pentru mem-

brii familiilor noastre, cu luare aminte atâtu mai agera, cu câtu mai alesu in Romani'a, se inmultiescu de câtiva ani încóce speculantii pe pungile romanilor cu tóte lapedaturile literaturii straine, care nu sunt bune decâtu numai se aprindem foculu cu ele.

Cartea Fabulele lui Dem. Cichindealu se pôte avea deadreptulu dela traductorul si editorul sau si prin librarii.

— Despre apararea indreptatita de dl Dr. Corneliu Diaconovich. Budapesta 1884.

Lectura scurta, inse cu atâtu mai meduvósa. Mare trebuintia au romanii de o doctrina juridico-filosofica precum este si acésta.

Tóte foile periodice, atâtu cele politice câtu si nepolitice câte au aparutu in Ungari'a si Transilvani'a in semestrulu II din anulu 1885 in limb'a nóstra aparut si in sem. I. alu anului c. Numai la Gazet'a saténului romanu dela Gherl'a s'a schimbatu redactiunea, încátu aceea trecu la I. Popu Reteganulu dela Sancelu lângá Blasiu, éra sub redactiunea vechia in Armenopole au remasu „Predicatorulu“ si „Amiculu Familiei“, ce aparé in anulu X. „Temisian'a“ dela Timisiór'a isi schimbá numai titlulu in Gazet'a poporului si apare in fie-care domineca, cu pretiu de 5 fl. v. a. pe 1 anu întregu.

Dela Ianuariu încóce se mai inmultu literatur'a nóstra periodica cu câteva publicatiuni noué si anume cu:

— Fóia diecesana organu alu Eparchiei gr. or. romanesce a Caransebesiului; ese in tipografi'a diecesana infintiatu in anulu trecut. Redactoru Ioanu Bartolomeiu. Pretiuulu 5 fl. v. a. Asia de aci incolo clerurile romanesce se potu lauda cu patru publicatiuni bisericesci in aceste doué tieri, fie-care dupa confessiunea lorú religiósa cu câte doué. Numai se le si sustina.

— Foisióra pentru respândirea cunoscintelorú folositóre si a iubirei de carte între poporu. Apare odata pè luna la Sibiu in tipografi'a lui W. Krafft. Redactoru Gr. Sim'a lui Ioanu. Colaboratoru I. Pop Reteganulu. Pretiuulu 4 fl. v. a.

Éta o nóua ocasiune de a si càstiga carturarii nostrii lectura si pentru poporulu saténu alaturea cu ceealalta publicatiune mai vechia pentru poporu, adeca: „Cartile saténului romanu“ memorata mai susu. Éra cei cari voiescu se aiba si lectura moderna strictu agronomica, pentru class'a superióra de agricultori, se potu abona la Economía nationala revista a intereselorú economice romane, redactata cu multa cunoscintia de lucru acum in anulu X de càtra renumitulú agronomu dn. Petru S. Aurelianu vechiu directoru alu scólei agronomice dela Fierestrau lângá Bucuresci. Apare odata pe septemána in Bucuresci strad'a luminei Nr. 14. Pretiuulu pe 1 anu întregu in străinatate 30 lei noi (franci).

Si inca o fóia noua totu pentru poporu, adeca Advocatulu poporalu fóia juridica, apare de dóue ori intru o luna cá suplementu la „Luminatoriulu“ in Timisiór'a, totu sub redactiunea acestui diariu. Pretiuulu pe unu anu întregu 4. fl.

Si, vorbitu si scrisu de câtiva ani încóce mai de multe ori despre marca necessitate nu numai de a traduce si pu-

blica legi, decrete, instructiuni guberniali in limb'a nóstra nationala, ci a le si comentá si esplicá pre câtu numai se pôte la intielesulu acelorú class'e de locuitori, cari sau sciú carte puçina sau nici-decum; au fost si timpuri, in care Asociatiunea transilvana pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu a pusu si premiu pentru traductiuni de acelea si comentarie necesare la intielegerea legilorú. Altele au aparutu din initiativa privata, precum sunt ale ddloru Ioan cav. Puscariu, Georgie Popu (cele finantiale), Iosifu Popu s. a. Se pare inse cà mormanulu de legi care se inmultiescu in epoc'a de façia in câte diece ani cá înainte de 1848/9 in câte o sutu si dóue sute de ani, éra mai virtuosu necurmátele lorú modificari, întregiri, uneori chiaru desfiintari si schimbari cu altele mai próspete, disgusta si spánie pre multi de a se insarcina cu asemenea labóre obosítóre, pentru care potu sè se téma cà pre cându voru fi gat'a cu lucrulu lorú, legea va fi sau modificata tare sau chiaru anulata de càtra potestatea legislativa.

In consideratiunea acestorú impregiurari, noi apretiamu cu atâtu mai multu curagiulu întreprinderei domnului avocatulu P. Rotariu, éra pentru-cá si lectorii acestui organu alu Asociatiunei se cunósca mai de aprópe tendenti'a sa, pu pregetamu a'i reproduce acilea Precuventarea de coprinulu urmatoriu:

„In pracs'a mea advocatuala de 12 ani amu facutu esperinti'a cà poporulu romanu, sub carele nu intielegu numai pe plugariu, ci si invetiatorimea, preotimea, pe negociari, industriasii nostrii, ba chiaru si pe unii intieligenti si ómeni de litere, inse nu juristi, — pe terenulu juridicu este mai neespertu, si nu se scie de feliu orientá, ci camu toti si in tóte afacerile de dreptu umbra multu puçinu in intunerecu, ér daca se afla ici coela câte unu carturariu întredensii, carele crede cà scie ceva, de regula este in retacire si prin indrumarile sale prea adesea baga pre ómeni in nenorocire, de sí fara intentiune rea.

Acésta stare daunósa si pré de multe ori de tot întristatória pentru omulu cu simtiu, se pôte esplicá de-acolo, cà nici unde in tíera nu domnesce procedura judecatoresca in limb'a romana, prin urmare poporulu romanu, ce nu vorbesce de câtu limb'a romana, nu are de feliu ocasiunea de a invetiá ceva din audiú, din pracs'a; ér de alta parte legile tieréi nu se pré edau si in limb'a romana din partea statului, precum este prescisu; dar daca s'ar si edá, omulu laicu, adeca celu ce nu a invetiatu dreptulu, nu se pôte ferici cu paragrafi seci, càci fara esplicare si instruare, fara esemplu practicu, laiculu nu pré pôte pricepe sensulu legii si modulu ei de aplicare.

Literatur'a romana, la rendulu seu a remasu stirbita in acestu punctu din motivulu usioru de priceputu: cà-daca nici unde nu se cere nici primesce in tíera limb'a romana la „judecáti“, atunci nici lips'a nu subverséza de legi in limb'a romana, si nesubversându lips'a, literatii poteau se scie înainte, cà opurile lorú nu voru avé trecere, prin urmare — si-áru si facutu ostanele si spese zadarnice cu atari lucrari. De alta parte legile fórte desu se schimbá si aprópe in fie-care di se sporescu; deci unu opu juridicu, carele astadi e bunu si perfectu, màne séu preste o luna ar deveni mincinosu ori mancu.

Intr'acestea inse reulu e reu. Eu insumi am esperiatu in pracs'a mea advocatuala si cu mare durere sufletésca am vediatu cu ochii, cum se perdu drepturi private si mosteniri romanesci, numai si numai din lips'a cunóscerii formalitatiloru prescise si pretinse de lege; cum altii ajungu in temnitie si zacu acolo ani intregi, nu pentru-cá aru fi ómeni rei, nu pentru cá aru fi avutu intentiunea si voi'a cá se faca reu, ci pentru cá nu au sciutu ce opresce ori ce permite legea, ori pentru cá au sciutu ei, dupa datin'a vechia, cá se ascunda adeverulu cându stau de fatia cu judecatoriulu! Asi sci se istorisescu casuri infiorátorie numai din a mea pracs'a advocatuala, in acésta privintia.

Apoi „cauzele de tutoria“ au ajunsu a deveni o adeverata plaga pentru bietulu poporu. Unde ajunge treb'a la tutoria, acolo pare cá s'a reversatu tóta mani'a lui Ddieu si asupr'a orfaniloru si asupr'a tutoriloru. De regula si unulu si altulu se afla coldusiu, cându ajunge majorenitatea; cáci ori tutorulu — de regula, prin nesciintia — ori altii din apropierea lui facu ce facu de prepadescu averea minoreniloru, éra apoi averea tutorelui — ajunge pe mân'a dreptatii, resp. a fiscaliloru, si se duce si ea pe calea celeialalte!

Nu e mirare ast'a, cáci in trebi de socoti, a fi mutu, surdu si orbu, adeca fàra limba, fàra carte si fàra cunoscintia legiloru si a reguleloru, — nu este lucru micu!

Afara de acestea pe terenulu actiunei politice-natiunale inca am esperiatu, cá multi ómeni de ai nostri cu frumosu zelu si cu multa bunavointia, nu sunt a jour, cu legile si cu regulele prescise si cari trebuescu observate in asemenea lucrari, deci dènsii nu se simtu fermi si neclatiti in operatiuni, ci pré adesea devinu eludati prin câte o apucatura cortesiesca.

Aceste motive mi-au datu indemnulu, cá se edau acésta fóie juridica, si aceste impregiurari 'mi dictéza, cá mai consultu si mai corespundietoriu este, ca pe calea unei foi se se respandésca notiunile juridice si de dreptu in poporu, pentru cá o fóia, aparendu permanentu, póte tîné pe publicu in currentu cu tóte schimbarile (modificarile) ce se facu in legi, precum si cu legile ce se aducu de nou.

Prin acésta fóia dorindu a face pe cetitorii sei cunoscuti cu tóte legile tierii, mi-am propusu a scrie sistematicu, dar pre scurtu si fàra pré multa teoria, si a incepe deodata cu dreptulu publicu si cu celu privatu al tierii, paralelu, ca astfelu se aratu si esplicu si intregu organismulu statului nostru si tóte asiediamintele lui, ér dupa finirea acestora, cari sunt temeli'a tuturoru legiloru tierii, se purcedu dearèndulu la esplicarea si propunerea tuturoru legiloru din tíera.

Cu politica nu ne ocupàmú in acésta fóia; ér preste totu luatú in intentiunea fóiei nu zace, ca noi se desvoltamu principii si idei noue de dreptu, ci numai a traduce si esplicá pe cele esistinte asia precum sunt, bune rele.

Onoratii nostri cetitori si abonenti, cari voru pastrá si voru legá acésta fóia la finea fie-carui anu, voru avé, dupa 2—3 ani, unu indreptatoriu juridicu-practicu pentru tóta vietii'a loru si pentru invetiatura si pe sém'a urmatoriloru loru, in tóte privintiele.

Dreptulu, cá ori ce sciintia, este multu-pácinu unu „studiu uscatu“; deci se recere din partea onor. cetitori unu picu de studiare, cáci numai atunci se vora indulci de sciintiele

juridice si si voru afá bogata remuneratiune pentru ostenele loru. In cátu pentru mine, sum depínu consciu de situatiunea in carea me afu cu acésta intreprindere: „de-a sparge ghiati'a“; dar voiú nisuf se satisfac asteptariloru, sperându cá onor. publicu va fi cu consideratiuni fatia de mine, la inceputu — in cele tehnice.

Timisiór'a in 1/13 Fauru 1886.

Pavelu Rotariu m. p.,
advocatu si redactoru.

Pe la inceputulu lunei c. mai primiramú Nr. 1 dintru o fóia periodica cu data 15/27 Februariu 1886 cá proba noua despre o perseverantia rara si zelu neobositu alu unui barbatú din cleru, care 'si propuse cá de 17 ani se estermine din radecina unu reu din cele mai mari de care sufere corpulu nostru nationale. Se lasamu inse ca se vorbésca si acilea insusi intreprindietoriulu. Avemu adeca sub ochii nostri:

„Meseriasiulu românú.“ Fóia pentru invetiatura si petrecere, alcatuita pentru meseriasi si toti iubitorii de meserii. Ese la 1 si la 15 a fiecarei luni. Editoru si redactoru: Bartolomeiu Baiulescu, presedintele reuniunei pentru sprijinirea meseriasiloru románi in Brasiovu. Abonamentulu costa: pentru **Austro-Ungaria** pe unu anu 1 fl. 20 cr., pe siése luni 60 cr., pentru **Romani'a** pe unu anu 4 franci; pe siése luni 2 franci. — Unu numeru singuru costa 5 cr. — Abonamentele se facu dea-dreptulu la redactiune (Brasiovu, Tèrgulu gràului 558), mai usioru prin mandate postale (posta-utalvány), séu la corespondentii nostri. Cei ce ne voru trimite abonamente pentru siése esemplare, vor primí pe alu 7-lea gratuitu. Epistole nefrancate nu se primescu.

Càtra cetitori. Este óre de lipsa acésta fóie? se voru intrebá de buna séma multi din cei-ce voru luá in màna gazet'a de fatia.

Este! ne luamu voie a respunde, si iata pentru ce:

Dupa cum se scie, in timpulú din urma a inceputu si la noi a se infintia o clasa de meseriasi. Meseriile, remase atát'a vreme departe de poporulu nostru, incepura a fi imbratisiate cu atátu mai mare caldura, cu cátu isvórele de càstigu de pana acumu incepura a secá din di in di totu mai multu, si cu cátu ómenii se convinsera, cá daca voru remànea totu cu chipulu de vietuire de pana acumu, voru fi vecinicu robii popóreloru mai culte si mai pricepute intr'ale mestesiugului.

Precum inse membrii celorlalte clase sociale aflara de bine a se pune in intielegere unii cu altii, a'si impartasi unii altor'a ideile lorú, a comunicá intre olalta bucuriile si durerile intemperate in calea vietii, totu astfel, credemu noi, este de lipsa, cá si meseriasi nostri se aiba unu organu, in care se faca cunoscintia unii cu altii; unu organu, in care se'si impartasiasca unii altora' affarile lorú, pásurile lorú; unu organu, care se tína totudeauna socotéla de mersulu meseriloru la poporulu nostru românescu si de inaintarile pe acéstu terenu la popórelé mai luminate si mai dedate cu invetiatur'a decátu noi. Acéstu organu se fie unu isvoru necesaru de in-

vetiatura si de informatiuni pentru meseriasii nostri, totu odata inse se caute a incaldi inim'a cetitorilor: sei si a le face munc'a mai placuta prin câte o povestire potrivita, prin câte un viersu bine alcatuitu, prin câte o gluma nevinovata si printr'alte lucruri de acestu felu.

Unu astfeliu de organu aru voi se fie si fói'a nóstra. Dicemu anume „aru voi“, de óre-ce suntemu pe deplinu convinsi de o parte de greutatile, cu care este impreunata scóterea la ivela a unui asemenea organu, éra de alta parte de puçina deprindere a puteriloru nóstre pe terenulu, pe care voimu a pasi.

Cu tóte acestea intru câtu ne va stá prin putintia vomu cautá se multiamimu câtu se póte mai multu asteptarile cetitorilor nostri, vomu cautá, cá fói'a cu a carei conducere ne insarcinamu, se fie in adeveru folositoare acelora, pentru cari este menita.

Vom cautá se facemu cunoscute cetitorilor nostri întemplantarile mai insemnate privitoare la clas'a meseriasiloru, si in deosebi vomu cautá a-i informá câtu mái desu despre mersulu societatiloru nóstre de meseriasi si alu tuturoru intocmiriloru privitoare la sprijinirea si latirea meseriiloru între Romani.

Vomu face pe mestesiugarii nostri mai de aprópe cunoscuti cu legea de meserii si le vomu impartasi treptatu dispositionile, ce se voru mai luá in privinti'a loru din partea locuriloru mai inalte.

Vomu urmarí cu tóta bagarea de séma imbunatatirile, ce se voru face in deosebitele ramuri de meserii si le vomu comunica cetitoriloru nostri, cá astfeliu se nu remána inderetu fatia cu inaintarile lumii mai cultivate.

Vomu cautá se desteptamu si se nutrimu între meseriasii nostri simtiulu de chivernisire, aratându totu-odata si mijlócele, prin care avérea adunata s'ar poté inmultí mai siguru si mai cu folosu.

Vomu ingrigí cá si toti'a meseriasiului sa póta gasi in fói'a nóstra deosebite sfaturi bune, deosebite recepte, prin care se faca viati'a casnica câtu mai atragátore pentru sotiuu ei.

Vomu aduce din cându in cându articulu despre pastrarea sanatatii, care este avérea cea mai scumpa a ori carui omu si mai cu séma a unui mestesiugariu.

Vomu presara deosebitele povetie si invetiaturi cu câte o povestire séu cu câte o gluma potrivita si astfeliu ne vom strádú se facemu fói'a nóstra câtu se póte mai atragátorie si mai usióra de cetitu.

Se intelege inse, cá cele mai multe din aceste lucrurile vom poté face, numai daca cei mai de frunte dintre cetitorii nostri voru binevoí a ne da totu ajutoriulu loru, daca nu voru pregetá a ne impartasi esperientiele loru si a ne face cunoscute schimbarile mai de capetenie privitoare la mestesiuguri si la mestesiugari din tinúturile in care traiescu.

Cu deosebire apelamu la domnii preoti si invetiatori din tóte coltiurile patriei nóstre, se binevoiasca a ne informá despre totu ce se întâmpla in jurulu dènsiloru in cestiunea meseriiloru si totuodata se indemne pe deosebitii nostri meseriasi, cari cunoscú ceva carte, se sprijinéscu acésta fóia.

„Meseriasiulu românú“ nu este o fóia de specula, acést'a o póte vedé ori si cine din pretiuu ei câtu se póte de

reducu (numai 1 fl. 20 cr. pe unu anu întregu), si dupa camni-amu luatú voie a spune mai susu, scopulu ei este a forta o legatura câtu se póte mai strinsa între mestesiugarii romani, a-i informá despre totu ce-i privesce pe ei, si a-i ajuta la vreme de lipsa cu unu sfatu isvoritu dintr'o inima in adeveru prietenésca. Fie, ca fói'a nóstra se afie o primire câtu mai caldurósa la meseriasii nostri; fie, ca ea se póta contribuf in adeveru la realizarea devisei:

La bunastare, prin munca si crútiare!

Redactiunea.

Concursu.

1. La patru ajútore de câte 50 fl. v. a., numai pe câte unu anu, menite pentru invetiaceii romani, cari se voru aplica la meseri'a postovariei, sielariei, brutariei, tèmplariei, ferariei, orologieriei, tinichigiei si aramarietii.

2. La patru ajútore de câte 40 fl. pentru sodalii romani, cari voru se mérga in streinatate a se perfectoná. La acestea voru avé preferintia sodalii romani cunoscuti si instruiti in Brasiovu.

3. La patru ajútore de câte o suta florini pentru sodalii romani, cari au perfectiunea necesara pentru de a deschide lucratorie in Brasiovu in meseriile: de palarietiu, de rotariu, de fauru, de curelariu, de lacatariu, de compactoru, de masinistu, de tinichigu si de brutaru, si voiescu a primí unulu sau doi ucenici la aceste meserii.

Concurentii ucenici pentru Nr 1, au se'si trimita la subscrisulu comitetu petitiunile loru prevediute a) cu atestatu, care trebue se arate, cá sunt romani si au implinitu etatea de 12 ani; b) cu atestatu de scóla, care se constate, cá scriu scrie si ceti si c), cu contractulu inchieiatu cu vre-unu maestru la meseriile numite, din care se se vadia, ca se afla la vre-o meserie in Brasiovu, spre a poté fi supraveghiati.

Concurentii de sub N-rii 2 si 3 adeca sodalii, au se'si trimita petitiile loru la subscrisulu comitetu prevediute: a) cu atestatu de botezu de nationalitate romana, b) cu atestatu, cá suntu sodali, c) cu atestatu dela deregatori'a unde locuiescu, adeveritu si de preotulu localu, cá au purtare morala buna; éra cei de sub Nr. 3, voru fi preferiti producèndu si atestate, cá au lucratu ca sodali doi trei ani in strainatate si cunoscú bine meseri'a loru.

Concursele acestea tóte se primescu numai pâna in 15 Aprilie 1886.

Din siedinti'a comitetulu Asociatiunei pentru spriginirea invetiaceiloru si sodaliloru romani.

Bart. Baiulescu, pres. Dr. Ión Bozoceanu, secr.

Cól'a de prenumeratiune.

Onorate Domnule! Védièndu cá pre terenulu stuparitului poporulu nostru romanu are trebúntia de unu manualu corespundietoriu, me hotarii se lucru pentru delaturare lipsei simtite, si dupa mai multa scrútare si studiare a unor metode recunoscute de buné, ba chiaru premiate, amu compusú unu manualu pentru stuparitu, care adi e gat'a; si in totu momentulu se póte pune sub tipariu. —

Astadi, când poporulu nostru pe tóte terenurile e cercatu numai pentru jertfe; candu prin multele sarcini ce trebue dilnicu se supórté e eshauriatu; candu cunósce numai sar-

câni, éra îmbunătățire nu; cându tuturoru acestora trebuie se faca destulu, fără se fie progresatu in industrie sau economie; dânsulu si adi se afla la córnele plugului si se bucura totu numai de acele venite cá stramosii lui, si totu pre langa acele venite trebuie se supórté greutátile indiecite, cari ade-seori vedemu cá ilu si ruinéza: deci inteliginti'a romana are sânt'a chiemare a descoperí mijlóce, prin cari póte scuti poporulu dela total'a ruinare.

E cunoscutu cá poporulu nostru mai in tóte tñnuturile locuite de dânsulu stuparesce, inse fara ceva resultatu mai imbucuratori. Cá stuparitul la noi in genere stagnéza, cá mai nainte cu secli, are doue cauze. Caus'a principala este uciderea albineloru. Nu este destulu cá li-se rapescé mierea adunata cu multa ostenéla, in urma trebuie se platésca acésta ostenéla, spre marea dauna a stuparitului, cu viéti'a. A dou'a cauza totu asemenea de momentósa este lips'a manipularei corespundietóre, dupa unu metodu bunu.

Spre vindecarea acestui reu este chiemata inteliginti'a nóstra, care iubescé acestu ramu de economie, dâns'a e me-nita de a latí si respândí ceva metodu bunu, dâns'a e chie-mata de a da directiunea favoritóre acestui isvoru de econo-mie producatoriu, de care e lipsitu poporulu; in fine inteli-ginti'a romana trebuie se strabata in mass'a poporului si in bordeiele lui se-lu destepete in economi'a rationala pre tóte terenurile.

Stuparitul in genere se póte recomandá, inse mai deo-sebitu preotiloru si invetiatoriloru nostri, sub a càroru con-ducere se afla poporulu, si cari au sânt'a misiune de a lucrá cu puteri unite, pentru desteptarea si promovarea buneii stari, atátu culturale câtu si materiale a poporului, prin ce totu odata 'si forméza o generatiune, care va puté jertfi mai multu, atátu pentru cultivarea propria, câtu si pentru conducato-rii sei.

De alta parté e cunoscutu, cá preotii si invetiatorii no-stri, au o stare vitrega fiindu reu dotati; încátu abia potu se traiasca conformu statului si chiemarei ce li-s'a asignatu in viéti'a sociala. Asia credu cá n'ar fi lucru greu si dejositoriu pentru preotii si invetiatorii nostri, daca pre langa alte afa-ceri ar cultiv'a si stuparitul, din care 'si potu face unu ven-itu si care va recompensá deplinu ostenél'a, ba ar supliní si unele neajunsuri.

Muntii, colinele, siesurile sí plaiurile locuite de iubitu-lu nostru poporu ne dau unu terenu vastu pentru stuparitu, se ne folosimu de dânsulu.

Manualulu de stuparitu va fi de urmatoriulu cuprinsu:

Partea I.

Despre conditiunile stuparitului.

- §. 1. Bas'a stuparitului.
- §. 2. Despre albine in genere.
- §. 3. Matc'a.
- §. 4. Albinele.
- §. 5. Trãntorii.
- §. 6. Despre celule.
- §. 7. Despre viéti'a si desvoltarea albineloru.
- §. 8. Despre deosebitele specii ale albineloru.
- §. 9. Din ce se pregatescu fagurii?
- §. 10. De unde culegu albinele mierea?
- §. 11. Morburile albineloru si vindecarea acelora.
- §. 12. Cându n'are stupulu matca si cum potemu sci cá n'are?
- §. 13. Cum ajutamu stupulu fara matca?
- §. 14. Inimicii albineloru.
- §. 15. Despre albinele rapitóre si cunóscerea acelora.
- §. 16. Cum se potu scuti stupii atacati de rapitóre?
- §. 17. Simtibilitatea albineloru.

Partea II.

Despre stuparitu cu cosinitie simple.

- §. 18. Stupin'a.
- §. 19. Despre edificarea stupinei.
- §. 20. Despre cosinitie in genere.
- §. 21. Despre cosinitiele simple.
- §. 22. Despre facerea cosinitieloru.
- §. 23. Cum se facu cosinitiele din paie?
- §. 24. Despre grijirea stupiloru preste iérna.
- §. 25. Cum se cérca stupii?
- §. 26. Grijirea stupiloru primavér'a.
- §. 27. Despre nutrire.
- §. 28. Nutrirea artificiósá sau maiestrita.
- §. 29. Despre impreunarea stupiloru.
- §. 30. Egalisarea stupiloru.
- §. 31. Adaparea stupiloru.
- §. 32. Despre roire in genere.
- §. 33. Afacerile nainte de roire.
- §. 34. Afacerile la roire si impededecarea roirei.
- §. 35. Prinderea si asiediarea roiloru.
- §. 36. Despartirea roiloru impreunati.
- §. 37. Despre sporirea artificiósá a stupiloru.
- §. 38. Sporirea roiloru in modu artificiosu.
- §. 39. Despre crescerea matceloru rezerviste.
- §. 40. Cum se grijescu stupii dela cari dorimu a do-bãndi numai miere?
- §. 41. Grijirea stupiloru preste véra.
- §. 42. Grijirea stupiloru tómn'a.
- §. 43. Despre ametirea albineloru.

Partea III.

Despre cosinitiele artificiósé sau maiestrite.

- §. 44. Cosinitiele artificiósé in genere.
- §. 45. Cosinitiele compuse.
- §. 46. Cosinitiele maiestrite.
- §. 47. Cosinitiele trebuincióse pentru transportarea stu-piloru la pasiune mai buna.
- §. 48. Instrumentele trebuincióse la stuparitu.
- §. 49. Cum se culege mierea pentru storsu?
- §. 50. Despre machin'a de storsu mierea.
- §. 51. Cum se stórcé mierea?
- §. 52. Cum se manipuléza cér'a?
- §. 53. Cum se pregatesce mierea pentru vëndiare?
- §. 54. Despre vinderea roiloru.
- §. 55. Despre veninulu albineloru si propolis.

Rogu pre Onoratii Domni, cari voru primí cól'a de pre-numeratiune, cá aceea celu multu cu jumetatea lui Februarie se 'mi-o retrimita, cá de o parte se me potu orientá la esemplearele tiparinde, de alta parte se potu pune sub tipariu „Manualulu de stuparitu“ câtu de timpuriu, cá asia cu in-ceputulu primaverei doritorii de a stuparí dupa acestu me-todu se poséda manualulu. *)

Intregu opulu va stá din 7 pâna 9 cóle tiparite formatu octavu, in tecstu voru fi 30 pâna 34 figuri sau gravuri. Se va tiparí pre papiru finu si bunu.

Unu esemplariu va costá 60 cr. v. a., éra pentru stra-inatate 1 leu 50 bani. Dnii colectanti dela 10 esemplare voru primí rabatulu indatinatu.

Baia-mare, in diua St. Ioanu botezatoriu 1886.

Ioanu Costinu,
preotu gr.-cat. neo-ordinatu.

*) Pre câtu credemu noi, abonamentele nici in lun'a c. Martiu nu voru merge prea târdiu.
Red. Trans.